

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการของครูผู้สอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำเสนอตามลำดับ ดังนี้

1. การบริหารสถานศึกษา
2. การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ
 - 2.1 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ
 - 2.2 ความหมายของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ
 - 2.3 ความสำคัญของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ
 - 2.4 รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ
 - 2.5 ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ
 - 2.6 ข้อดีข้อเสียของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ
 - 2.7 ปัจจัยที่เอื้อต่อการสอนแบบบูรณาการ
 - 2.8 บทบาทของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ
 - 2.9 กระบวนการ PDCA กับการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ
3. การดำเนินการจัดการเรียนรู้ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 4.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 4.2 งานวิจัยต่างประเทศ

การบริหารสถานศึกษา

การบริหารสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล

ความเป็นมาของสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 6) กล่าวไว้ว่าการปฏิรูปการศึกษามีความมุ่งหมายที่จะจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีความสามารถ การดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีพลังและมีประสิทธิภาพจำเป็นที่จะต้องมีการกระจายอำนาจและให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม ซึ่งสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และเป็นไปตามหลักการของพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ซึ่งให้มีการจัดระบบโครงสร้าง และกระบวนการจัดการศึกษาของไทยมีเอกภาพเชิงนโยบาย และมีความหลากหลายในทางปฏิบัติ มีการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษา ดังปรากฏในบทบัญญัติ มาตรา 39 “มาตรา 39 กำหนดให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาทั้ง ด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง”

การกระจายอำนาจดังกล่าวจะทำให้สถานศึกษามีความคล่องตัว มีอิสระ ใน การบริหารจัดการเป็นไปตามหลักของการบริหารจัดการ โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School Based Management : SBM) ซึ่งจะเป็นการสร้างรากฐานและความเข้มแข็งให้กับสถานศึกษาสามารถ จัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพได้มาตรฐานและสามารถพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

จากแนวคิดดังกล่าวเพื่อให้สถานศึกษามีความคล่องตัว มีอิสระ และมีความ เข้มแข็งรัฐจึงให้สถานศึกษาเป็นนิติบุคคล โดยได้บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติระเบียบบริหาร ราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 ในมาตรา 35 ดังนี้

“มาตรา 35 สถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตามมาตรา 34 (2) เฉพาะที่เป็น โรงเรียนมีฐานะเป็นนิติบุคคล เมื่อมีการขุบเลิกสถานศึกษาตามวรรคหนึ่ง ให้ความเป็นนิติ บุคคลสิ้นสุดลง”

วัตถุประสงค์ของสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล

1. เพื่อให้สถานศึกษาจัดการศึกษาอย่างเป็นอิสระ คล่องตัว ให้สามารถ บริหารจัดการศึกษาได้สะดวก รวดเร็ว มีประสิทธิภาพตามหลักการกระจายอำนาจและการ บริหารที่โรงเรียนเป็นฐาน

2. เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

สิทธิและหน้าที่ของสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล

ความเป็นนิติบุคคลของสถานศึกษา นอกจากจะต้องดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งสถานศึกษา ยังมีสิทธิและหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดทั้งกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ กฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ กฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา และกฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น สถานศึกษาจะดำเนินการต่างๆ ได้ ต้องอยู่ในกรอบของอำนาจและหน้าที่ตามกฎหมายและวัตถุประสงค์การจัดตั้งสถานศึกษาเท่านั้น ซึ่งเป็นอำนาจหน้าที่ที่กำหนดไว้ให้เป็นหน้าที่ของส่วนราชการนั้นๆ โดยได้กำหนดให้มีผู้อำนวยการสถานศึกษาเป็นผู้บังคับบัญชาของข้าราชการและมีอำนาจหน้าที่ในการบริหารกิจการของสถานศึกษาให้เป็นไปตามกฎหมาย กำหนด ระเบียบ ข้อบังคับ ของทางราชการรวมทั้งนโยบายและวัตถุประสงค์ของสถานศึกษา

ในการดำเนินกิจการที่เกี่ยวกับบุคคลภายนอก มาตรา 39 แห่งกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดให้ผู้อำนวยการสถานศึกษาเป็นผู้แทนของสถานศึกษาในกิจการทั่วไป รวมทั้งการจัดทำนิติกรรมสัญญาในนามของสถานศึกษาตามวงเงินงบประมาณที่สถานศึกษาได้รับมอบหมาย หรือตามระเบียบบริหารการเงินของสถานศึกษา เป็นต้น ฉะนั้นผู้อำนวยการสถานศึกษาจึงมีฐานะเป็นผู้แทนนิติบุคคล เช่นเดียวกับมหาวิทยาลัยที่กำหนดอำนาจหน้าที่อธิการบดี ให้เป็นผู้แทนของมหาวิทยาลัยในกิจการทั่วไป ซึ่งมีฐานะเป็นผู้แทนนิติบุคคลตามสถานที่กฎหมายกำหนด

นอกจากนี้ มาตรา 44 วรรคหนึ่ง และมาตรา 45 วรรคหนึ่ง แห่งกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดให้มีการกระจายอำนาจและการมอบอำนาจของส่วนราชการที่เกี่ยวข้องให้แก่สถานศึกษา เพื่อให้การบริหารและการจัดการศึกษา สถานศึกษามีความอิสระและคล่องตัว (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546 : 1-5)

แนวทางการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล

สถานศึกษานิติบุคคลย่อมมีสิทธิหน้าที่หรืออำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบ และขอวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งที่กำหนดไว้ในกฎหมายคือเป็นส่วนราชการที่มีสภาพเป็น

นิติบุคคลตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรม ในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ สถานศึกษาหรือผู้บริหารสถานศึกษารับผิดชอบตามที่กำหนดไว้ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของสถานศึกษาโดยตรงเช่นเดียวกับสถานศึกษาไม่เป็นนิติบุคคล ส่วนอำนาจหน้าที่ที่เพิ่มขึ้นในฐานะนิติบุคคล กำหนดไว้ในมาตรา 59 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ที่กำหนดให้สถานศึกษาของรัฐที่เป็นนิติบุคคลมีอำนาจในการปกครองดูแล บำรุง รักษา ใช้จ่าย และจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษาที่เป็นราชพัสดุ ตามกฎหมายว่าด้วยที่ราชพัสดุและที่เป็นทรัพย์สินอื่น รวมทั้งจัดหารายได้จากการบริหารสถานศึกษาและเก็บค่าธรรมเนียมสถานศึกษาที่ไม่ขัดหรือแย้งกับนโยบาย วัตถุประสงค์ และภารกิจของสถานศึกษาสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคลตามเจตนารมณ์ของกฎหมายดังกล่าว นอกจากจะมีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบให้ถือปฏิบัติแล้ว จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการดำเนินการ หรือบริหารงานทั้งงานวิชาการ งานประมาณ บริหารงานบุคคล และบริหารงานทั่วไปให้มีประสิทธิภาพโดยยึดหลักการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School Based Management)และหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี (Good Governance) ที่ยึดทั้งหลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบต่อสังคมและหลักความคุ้มค่า เป็นเครื่องมือในการนำวิสัยทัศน์ และนโยบายไปสู่การปฏิบัติ

จากการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคลสรุปได้ว่า การบริหารสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคลนั้น มีจุดมุ่งหมายที่สำคัญที่จะทำให้สถานศึกษามีอิสระมีความเข้มแข็งในการบริหาร เพื่อให้การบริหารเป็นไปอย่างคล่องตัวรวดเร็วและสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น และประเทศชาติ ดังนั้น สถานศึกษาจึงจำเป็นต้องจัดระบบการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพ มีการรวบรวม และจัดระบบ ข้อมูล วางแผนและดำเนินการตามแผน ศึกษากฎหมาย กฎ และระเบียบที่เกี่ยวข้อง ใช้การบริหารที่เน้นการมีส่วนร่วม มีการจัดระบบบัญชีให้ครบถ้วนถูกต้อง เนื่องจากสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคลมีสถานภาพที่เป็นทั้งบุคคลธรรมดาและนิติบุคคลที่อยู่ภายใต้กฎหมายมากกว่าสถานศึกษาที่ไม่เป็นนิติบุคคล ดังนั้นในการบริหารงานผู้อำนวยการสถานศึกษาในฐานะผู้แทนนิติบุคคลจึงควรระมัดระวังเพราะอาจถูกฟ้องร้องกรณีไม่ปฏิบัติงานให้เป็นไปตามกฎหมายแล้วทำให้ผู้อื่นเสียหาย ต้องระมัดระวังในการทำนิติกรรมสัญญาต้อง

รับผิดชอบฐานละเมิด โดยเฉพาะการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา หรือสื่อ สิ่งประดิษฐ์ที่เป็นนวัตกรรมทางการศึกษา ในการบริหารงานการเงินและทรัพย์สิน ผู้อำนวยการสถานศึกษาต้องมีระบบการตรวจสอบและรายงานที่ถูกต้องเป็นปัจจุบันมีการควบคุม รักษาทรัพย์สินให้อยู่ในสภาพที่ใช้งานได้เสมอ รวมทั้งระมัดระวังการใช้ประโยชน์จากเงินรายได้ที่เกิดจากทรัพย์สิน

การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

ความเป็นมาของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

คำว่า School – Based Management หรือ SBM นั้นเป็นรูปแบบในการบริหารและจัดการศึกษาที่ริเริ่มขึ้นในประเทศสหรัฐอเมริกาในช่วงทศวรรษที่ 1980 (Wohlstetter. 1995 ; Cheng. 1996 อ้างถึงใน อุทัย บุญประเสริฐ. 2543 : 9) ในภาษาไทยยังไม่มีการบัญญัติศัพท์เฉพาะที่แน่นอนส่วนมากมักนิยมเรียกทับศัพท์ว่า School – Based Management หรือเรียกย่อว่า SBM แต่ได้พบว่า เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์ และคณะได้เริ่มใช้คำว่า “การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน” สำหรับคำ School – Based Management ในการวิจัยเรื่องการกระจายอำนาจจัดการศึกษาเมื่อปี พ.ศ. 2541 (เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์. 2541 : 12) ต่อมา อุทัย บุญประเสริฐ (2543 : 9) ได้ใช้คำว่า “การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน” ในการวิจัยเรื่อง การศึกษาแนวทางการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School – Based Management) แนวคิดนี้เป็นการเชื่อมโยงระหว่างการปฏิรูปการศึกษากับการกระจายอำนาจทางการศึกษา ซึ่งเกิดจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับระบบการบริหารจัดการศึกษาของรัฐ ได้เห็นความสำเร็จของภาคธุรกิจและอุตสาหกรรม ซึ่ง ความสำเร็จนั้นเกิดจากการยกระดับคุณภาพในการบริหาร จึงมีความเชื่อว่า ถ้ามีการยกระดับ คุณภาพการศึกษาก็น่าจะเป็นสิ่งนำไปสู่ความสำเร็จได้เช่นกัน จึงได้ร่วมกันศึกษาและผลักดันให้เกิดนโยบายที่ชัดเจนและต่อเนื่อง ให้มีการปฏิรูปโครงสร้างของระบบ (Structural) และรูปแบบการบริหาร (Management Style) ของโรงเรียน ความเชื่อดังกล่าวทำให้เกิดการเคลื่อนไหวเกี่ยวกับกระแสการปฏิรูปการศึกษา ซึ่งล้วนเป็นการปรับปรุงการทำหน้าที่บางประการในโรงเรียน ก่อให้เกิดแนวคิดทางการบริหารโรงเรียนขึ้นหลายแนวทาง เช่น เน้นความมีประสิทธิภาพ ของโรงเรียน เน้นการกระจายอำนาจเป็นต้น เป็นการเปิดโอกาสให้โรงเรียนได้มีบทบาทและหน้าที่ในโรงเรียน เช่น การบริหารงบประมาณด้วยตนเอง การสร้างหลักสูตรของโรงเรียน การพัฒนาบุคลากร โดยยึดโรงเรียนเป็นฐาน เป็นต้น แนวคิดเหล่านี้ทำให้เกิดรูปแบบ การบริหารอย่างมากมาย แม้กระนั้นก็ตามยังมีผู้เห็นขัดแย้งกับแนวคิดเหล่านี้ โดยเห็นว่าลำพัง การกระจายอำนาจจากส่วนกลางไปยังโรงเรียนยังไม่เป็น

เครื่องประกันว่า การศึกษาจะมีภาพในระดับที่น่าพอใจ อย่างไรก็ตามการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานหรือ School – Based Management ยังคงได้รับการยอมรับว่าเป็นยุทธศาสตร์สำคัญในการปฏิรูปการศึกษาในทุกส่วนของโลก เพราะว่าเป็นรูปแบบของการบริหารที่ใช้โรงเรียนเป็นศูนย์กลาง โดยตรงมุ่งให้โรงเรียนมีอิสระและมีความคล่องตัวในการบริหารด้านวิชาการ ด้านงบประมาณด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป เปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและมีการบริหารในรูปคณะกรรมการ โรงเรียน โดยมีความเชื่อว่าการตัดสินใจที่ดี ที่สุด น่าจะเกิดจากการตัดสินใจของคณะบุคคลที่อยู่ใกล้ชิดและมีส่วนเกี่ยวข้องกับผู้เรียนมากที่สุด (อุทัย บุญประเสริฐ. 2543 : 2; อ้างอิงมาจาก Wohlstetter. 1995)

ปัจจุบันรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน หรือ School – Based Management หรือ SBM ได้ใช้ครอบคลุมทั่วประเทศสหรัฐอเมริกาแล้ว และได้แพร่หลายไปยังประเทศต่าง ๆ เช่น แคนาดา สหราชอาณาจักร ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ อิสราเอล และฮ่องกง เป็นต้น และกำลังถูกนำมาใช้ในประเทศไทยตามสาระบัญญัติของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 39 และ 40 เช่นกัน

แนวคิดในการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานมีแนวคิดหลายลักษณะ คือ (กรมสามัญศึกษา. ม.ป.ป. : 123 – 126)

1. การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานนั้น ได้รับอิทธิพลมาจากกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกธุรกิจอุตสาหกรรมที่ประสบความสำเร็จจากหลักการวิธีการและกลยุทธ์ ในการทำให้องค์กรมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล การปฏิบัติงานมีคุณภาพ สร้างกำไรและ สร้างความพึงพอใจแก่ลูกค้าและผู้เกี่ยวข้องยิ่งขึ้น ความสำเร็จดังกล่าวนี้ทำให้ประชาชนและผู้เกี่ยวข้องเห็นว่า การพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ดีขึ้นไปต้องปรับกระบวนการและวิธีการที่เคยเน้นแต่เรื่องการเรียนการสอน ปรับไปสู่การบริหาร โดยการกระจายอำนาจไปยังโรงเรียนที่เน้นหน่วยปฏิบัติและให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการบริหารและจัดการศึกษาอย่าง แท้จริง แนวความคิดที่สำคัญของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานก็คือ การให้สถานศึกษา มีอำนาจแท้จริง แนวความคิดที่สำคัญของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานก็คือ การให้สถานศึกษามีอำนาจหน้าที่ มีความรับผิดชอบ มีความเป็นอิสระ และมีความคล่องตัวในการ ตัดสินใจในการบริหารจัดการ ในการสั่งการเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนทั้งด้านหลักสูตร การเงินและ งบประมาณ การบริหารงานบุคคลและการบริหาร

ทั่วไปด้วยระบบการมีส่วนร่วมแบบเป็นหุ้นส่วน (Partner) ของผู้ที่มีส่วนได้เสียหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจากทุกฝ่ายที่มีส่วนได้เสีย (อุทัย บุญประเสริฐ, 2543 : 15 – 19)

2. สำนักงานการบริหารจัดการที่ทำโดยส่วนกลาง (Central Office) จะต้องมอบหรือกระจายให้โรงเรียนแต่ละโรงเรียนทั้งนี้เพราะ

2.1 คุณภาพของการบริหารจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียนจะบรรลุได้ก็โดยอาศัยการตัดสินใจของผู้ที่อยู่ใกล้ชิด มีความรู้ดีที่สุดเกี่ยวกับโรงเรียน และนักเรียน

2.2 การเปลี่ยนแปลงเป็นนิรันดร์ ดังนั้นโรงเรียนจึงจำเป็นต้องมีความยืดหยุ่นและมีความรับผิดชอบมากขึ้น

2.3 การบริหารจัดการระดับสูง (Top Level) ไม่สามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาได้

2.4 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจจากคณะบุคคลหลายฝ่ายจะมีผลดีกว่าทั้งในด้านความรับผิดชอบ มุ่งมั่นและขวัญกำลังใจ (ถวิล มาตรฐาน, 2544 : 39)

3. ปัญหาต่าง ๆ ที่โรงเรียนเผชิญอยู่ในปัจจุบันมีสาเหตุมาจากการควบคุมจากส่วนกลางมากเกินไปโรงเรียนเปรียบเสมือนผู้ถูกปกครองหรือเหตุผลในการทำงานเดียวกันก็คือการควบคุมโดยระบบความเป็นราชการในระดับสูง ไม่เหมาะสมกับการนำมาใช้ในองค์กรวิชาชีพ

4. การตัดสินใจที่ทำให้กับผู้ให้บริการยอมทำได้ดีขึ้น และยังคงก่อให้เกิดความพึงพอใจต่อผู้ให้บริการด้วย

5. การบริหารและจัดการศึกษาที่โรงเรียนเป็นฐาน มีแนวคิดที่สำคัญ 4 ประการ ดังนี้

5.1 แนวคิดในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางด้านวิชาการของนักเรียน การจัดการศึกษาที่ใช้โรงเรียนเป็นฐานเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญในการบริหารจัดการหลักสูตรให้มีคุณภาพในระดับปฏิบัติการที่สำคัญ 3 ประการ

ประการที่ 1 โรงเรียนสามารถสร้างหลักสูตรระดับโรงเรียนที่เกิดจากการตัดสินใจร่วมกันของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ได้แก่ ชุมชน ผู้ปกครอง ครูผู้บริหาร โรงเรียน และนักเรียน ในขอบเขต ในอำนาจที่ได้รับมาจากเขตพื้นที่การศึกษาและระดับประเทศ

ประการที่ 2 โรงเรียนสามารถจัดสรรทรัพยากรที่ได้รับการสนับสนุนจากเขตพื้นที่การศึกษา จากส่วนกลาง และชุมชนในเขตพื้นที่บริการของโรงเรียน ได้แก่ งบประมาณ คน วัสดุ ครุภัณฑ์ เทคโนโลยี เพื่อสนับสนุนในการบริหารจัดการหลักสูตรให้เกิดประสิทธิภาพ

ประการที่ 3 ครูสามารถจัดทำหลักสูตรรายวิชา และจัดการเรียนการสอนของครู ระดับห้องเรียน (Classroom Management) จะได้รับการสนับสนุน การให้คำปรึกษา การตรวจสอบและการอนุมัติจากผู้ปกครองและชุมชน ความคาดหวังที่จะเกิดขึ้นคือผลสัมฤทธิ์ที่จะเกิดกับนักเรียนจะเป็นที่พึงพอใจของผู้ปกครอง ชุมชนและสังคมมากขึ้น

ข้อสมมติฐานที่อยู่ภายใต้แนวคิดนี้คือ การเปลี่ยนโครงสร้างการตัดสินใจจะช่วยให้เกิดการเปลี่ยนวิธีการสอนของครู ซึ่งจะนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนในระดับสูงขึ้น

1. แนวคิดเกี่ยวกับส่วนของความรับผิดชอบที่ตรวจสอบให้ความรับผิดชอบเป็นเรื่องที่เกิดตามมาของบุคคลที่เข้าไปมีส่วนในการตัดสินใจ เมื่อมีการกระจายอำนาจไปสู่โรงเรียนและชุมชนในการจัดการศึกษา สิ่งที่มาคือ ความรับผิดชอบที่เกิดขึ้นของโรงเรียน และชุมชนที่ต้องการจัดการศึกษาให้สนองต่อความต้องการ ผู้ปกครอง ชุมชนและสอดคล้องกับหลักสูตรของชาติ ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้เกิดขึ้นในโรงเรียนได้ 3 ระดับ ดังนี้

ระดับที่ 1 โรงเรียนกับผู้ปกครองและชุมชน (School – Community Accountability) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในระดับนโยบาย ภายใต้กรอบของอำนาจที่ได้รับจากเขตพื้นที่การศึกษา ในรูปคณะกรรมการโรงเรียน ที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 40 และระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543

ระดับที่ 2 ระดับผู้บริหารกับครูในโรงเรียน (Principal – Teachers Accountability) มีส่วนในการตัดสินใจเกี่ยวกับการบริหารหลักสูตรโรงเรียน โดยมีเป้าหมายที่นักเรียนที่เป็นศูนย์กลางของการจัดการศึกษา

ระดับที่ 3 ระดับห้องเรียน (Teachers – Students Accountability) มีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการสร้างหลักสูตรรายวิชาและการจัดการเรียนการสอน (Instructional Practices) ส่วนของความรับผิดชอบที่เพิ่มขึ้นเกิดจากการที่ครูและนักเรียนร่วมกันตัดสินใจจัดองค์ประกอบของห้องเรียน จัดบรรยากาศของห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนการสอน วิธีการเรียนการสอนและการประเมินผล

ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้เพิ่มขึ้นในแต่ละส่วน ผู้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจจะต้องแสดงความชัดเจนทั้งเป้าหมายและวิธีการ พร้อมทั้งจะได้รับการตรวจสอบเพื่อแสดงความโปร่งใส (Transparency) ในทุก ๆ กรณีในส่วนที่รับผิดชอบ

ข้อสมมติฐานภายใต้แนวคิดนี้ คือ การมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบที่เพิ่มขึ้นนั้นเกิดจากผู้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ จะแสดงความรับผิดชอบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนเป็นสำคัญ

2. แนวคิดการเพิ่มพลังอำนาจในการจัดการศึกษาของผู้มีส่วน

รับผิดชอบการสร้างพลังอำนาจ (Empowerment) ในการจัดการศึกษาของผู้มีส่วนรับผิดชอบได้อธิบายว่าการเพิ่มพลังในอำนาจนั้น เป็นเรื่องของทีมงานหรือบุคคลที่แสดงความรับผิดชอบในการปรับปรุงและพัฒนางานในส่วนที่รับผิดชอบเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร ซึ่งต้องอาศัยความคิดและดำเนินการที่สร้างสรรค์ ภายใต้ความยินยอมของบุคคลในทุกระดับ ดังนั้นการกระตุ้น การเพิ่มพลังอำนาจในส่วนที่รับผิดชอบ จึงต้องอาศัยองค์ประกอบที่สำคัญ 5 ประการ ดังนี้

ประการที่ 1 ผู้บริหารจะต้องให้อำนาจกับทีมงานหรือบุคคลในการทำงานอย่างเต็มที่ ทั้งอำนาจการบริหารจัดการ ความรับผิดชอบ การบริหารทรัพยากรและความชอบธรรมต่าง ๆ ในขอบเขตของงานที่ได้รับมอบหมาย

ประการที่ 2 การกระจายความรับผิดชอบในการตัดสินใจให้กับสายงานในระดับต่ำลงไปจะต้องเกิดขึ้น โดยที่ผู้บริหารไม่เข้าไปก้าวก่ายหรือเข้าไปมีอิทธิพลเหนือการตัดสินใจของสมาชิก

ประการที่ 3 จะต้องเปลี่ยนความคิดและการปฏิบัติในเรื่องของอำนาจการควบคุมที่เคยเป็นของผู้บริหารแต่เพียงผู้เดียว มาเป็นการควบคุมด้วยกลุ่มสมาชิก โดยใช้ผลงานภาพรวมที่ปรากฏในระยะยาว ดังนั้นการควบคุมจึงเป็นเรื่องของทุกคนในองค์กร

ประการที่ 4 องค์กรจะต้องมีสภาพที่สมาชิกสามารถสร้างสรรค์งานได้อย่างเต็มความสามารถและศักยภาพที่มีอยู่ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายขั้นพื้นฐานขององค์กรคุณภาพชีวิต และผลประโยชน์ที่สมาชิกต้องการ

ประการที่ 5 เป็นภาพการทำงานที่มีแรงกระตุ้นจากพลังแห่งจิต (Psychological Energy) ของสมาชิก ซึ่งเป็นแรงกระตุ้นภายใน สมมติฐานภายใต้แนวคิดในเรื่องการเพิ่มพลังแห่งอำนาจ การบริหารและการจัดการศึกษาที่ใช้โรงเรียนเป็นฐาน คือ การมีพลัง อำนาจที่จะบริหารและจัดการศึกษาในโรงเรียนอย่างสร้างสรรค์ในบริบทที่รับผิดชอบของ

สมาชิกในแต่ละส่วน จะช่วยให้โรงเรียนจัดการเรียนการสอนให้นักเรียนเกิดผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา ตามที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต้องการ

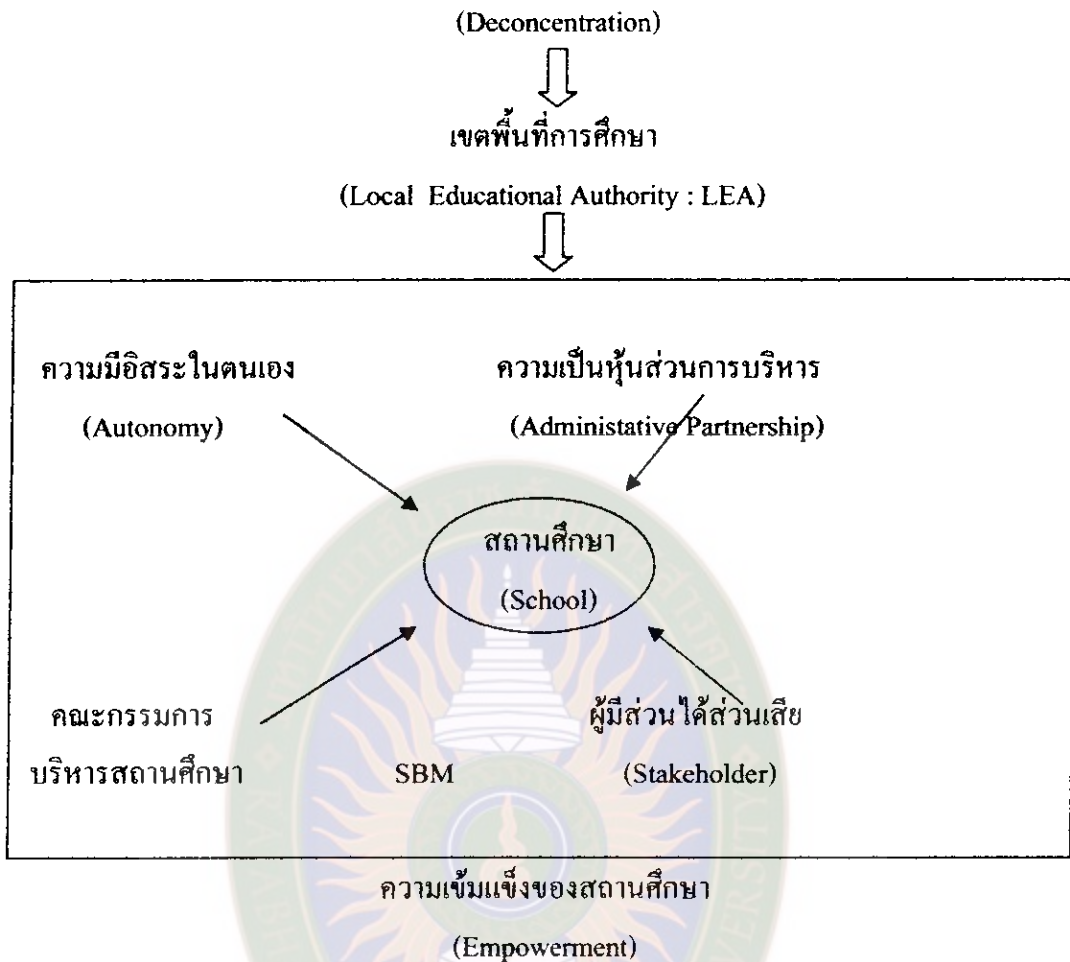
3. การคิดเกี่ยวกับอัตรประโยชน์ด้านการบริหาร โครงสร้างการบริหาร และการจัดการศึกษาของประเทศมีความหลากหลายและแตกต่างกันอย่างชัดเจน การเริ่มใช้แนวคิดใหม่ในการบริหารและการจัดการศึกษาของประเทศตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 จึงถือเป็นอัตรประโยชน์ทางด้านการบริหารอย่างยิ่ง สามารถสรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

ประการที่ 1 การบริหารจัดการศึกษาแบบรวมศูนย์อำนาจมาเป็นการกระจายอำนาจให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้ใช้อำนาจในการบริหารจัดการในขอบเขตที่เหมาะสม มีส่วนที่จะแสดงความรักชอบที่เกิดจากการร่วมตัดสินใจในอันที่จะแสดงความจริงที่เป่าหมายและวิธีการที่สามารถตรวจสอบได้ โดยบุคคลและกลุ่มคนที่มีส่วนได้ส่วนเสียเหล่านั้นสามารถสร้างพลังอำนาจเชิงสร้างสรรค์การดำเนินการ เพื่อให้แก่นักเรียนเกิดผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาเป็นที่พึงพอใจ

ประการที่ 2 เริ่มต้นใช้กรอบความคิดใหม่ที่เปิดโอกาสให้ทุกส่วนของสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เพื่อให้การจัดการศึกษาได้ใช้ความรู้ที่หลากหลาย มีความครอบคลุมและสนองต่อผลสัมฤทธิ์ที่จะเกิดกับนักเรียนอย่างแท้จริง

ประการที่ 3 การเปลี่ยนแนวคิดในเรื่องการจัดสรรทรัพยากรของประเทศในการจัดการศึกษา ได้แก่ งบประมาณ บุคลากร และอื่น ๆ ที่มีความสูญเปล่าของทรัพยากรของประเทศอย่างมหาศาลในระยะเวลาที่ผ่านมา การให้หน่วยปฏิบัติการศึกษาระดับโรงเรียนหรือเขตพื้นที่การศึกษาซึ่งเป็นหน่วยที่แสดงผลสัมฤทธิ์เป็นผู้จัดตั้งและใช้งบประมาณ โดยมีผู้มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมในการจัดการศึกษาเป็นผู้ควบคุม และตรวจสอบการใช้ทรัพยากรจะช่วยลดความสูญเปล่า และเกิดประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากรมากขึ้น

การบริหารและการจัดการที่ใช้โรงเรียนเป็นฐานจึงเป็นผลที่เกิดจากการแบ่งส่วนของ อำนาจ (Deconcentration) จากส่วนกลางให้กับท้องถิ่น (เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา) ให้มีอำนาจในการตัดสินใจจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากร และการบริหารอื่น ๆ โดยใช้หลักการมีส่วนร่วมแบบเท่าเทียม (Equity Participation) ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย กับการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ได้แก่ โรงเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน เพื่อให้สถานศึกษาเกิดพลังอำนาจในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา สรุปเป็นภาพประกอบที่ 1 ได้ดังนี้ (กรมสามัญศึกษา. ม.ป.ป. : 127)

ภาพประกอบที่ 1 แสดงแนวคิดพื้นฐานการบริหารและจัดการที่ใช้โรงเรียนเป็นฐาน

การกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาของส่วนกลาง

1. การบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School - Based Management) ตั้งอยู่บนพื้นฐานความคิดที่ว่า ความพยายามที่จะปฏิรูปการศึกษาจะต้องมุ่งเน้นที่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนและความพยายามเหล่านี้จะมีประสิทธิผลและคงอยู่ทนถาวร เมื่อประชาชน มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ประชาชนก็เป็นผู้ได้รับผลกระทบจากการตัดสินใจ รู้สึกว่ามีส่วนเป็นเจ้าของและรับผลของกระบวนการตัดสินใจ

2. ทฤษฎีการบริหาร โดยโรงเรียนเป็นฐาน (SBM) ที่ Cheny ได้พัฒนาจากแนวคิดของ Caldwell and Spinks และ Maksman and Wohlstetter ระบุว่า การบริหารจัดการที่สถานศึกษาที่มีความซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา โดยคำนึงคุณภาพการศึกษาเป็น

สำคัญ เน้นความยืดหยุ่นและการบริหารด้วยตนเองตามเงื่อนไขที่เหมาะสม เพื่อให้การศึกษามีความคล่องตัวในการพัฒนาและดำเนินงานตามยุทธศาสตร์เฉพาะของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถกำหนดความต้องการของสถานศึกษาขึ้นเอง ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้เกี่ยวข้องมีอิสระและความรับผิดชอบในการใช้ทรัพยากรในการแก้ปัญหาต่าง ๆ มากขึ้นทำให้กิจกรรมการศึกษาบังเกิดผลต่อการพัฒนาในระยะยาว การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานได้ปฏิรูปในสองเรื่องคือ ความเป็นอิสระในการตัดสินใจของสถานศึกษาและความรู้สึกเป็นเจ้าของ (เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์. 2541 : 14)

การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

พ.ศ. 2542

จากสาระสำคัญของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวดที่ 5 เรื่องการบริหารและจัดการศึกษา กำหนดให้แบ่งการบริหารและการจัดการศึกษาเป็น 3 ระดับคือระดับชาติ ระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับสถานศึกษา เพื่อเป็นการกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่นและสถานศึกษาให้มากที่สุด

1. ระดับชาติประกอบด้วยองค์กรหลักที่เป็นคณะบุคคลในรูปสภาและคณะกรรมการ 4 องค์กร คือ สภาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมชาติ คณะกรรมการการอุดมศึกษา คณะกรรมการศาสนาและวัฒนธรรม
2. ระดับเขตพื้นที่การศึกษา คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา ประกอบด้วย ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนสมาคมประกอบวิชาชีพบริหารการศึกษาและผู้ประกอบวิชาชีพครู ผู้แทนสมาคมผู้ปกครองและครู ผู้นำทางศาสนา และผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษา ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม โดยให้ผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเขตพื้นที่การศึกษาเป็นกรรมการและเลขานุการของคณะกรรมการ

3. ระดับสถานศึกษา แต่ละสถานศึกษาขึ้นพื้นฐานและสถานศึกษาอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา จะมีคณะกรรมการสถานศึกษาเพื่อทำหน้าที่กำกับ ส่งเสริม สนับสนุนกิจการของสถานศึกษา จึงทำสาระของหลักสูตรในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่นและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ คณะกรรมการสถานศึกษาประกอบด้วย ผู้แทนครู ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิและให้ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกรรมการ

และเลขานุการของคณะกรรมการ กระทรวงจะกระจายอำนาจทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคลและการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการและสำนักงานการศึกษาเขตพื้นที่ การศึกษาและสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง (อุทัย บุญประเสริฐ. 2543 : 108 – 113)

จากการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน สรุปได้ว่าการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานนั้นเป็นการกระจายอำนาจในการบริหารจัดการต่าง ๆ โดยให้โรงเรียนสามารถที่จะมีอำนาจในการคิดวางแผนและบริหารจัดการเพื่อให้การจัดการศึกษาบรรลุตามวัตถุประสงค์หรือวิสัยทัศน์ของโรงเรียนที่กำหนดไว้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งแล้วการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้การสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งเป็นนโยบายที่กระทรวงศึกษาได้เน้นย้ำให้สถานศึกษาทุกแห่งสามารถดำเนินการให้เกิดประสิทธิผลสูงสุดต่อผู้เรียนอย่างแท้จริง

การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างวิชาการหลาย ๆ แขนงไว้ในหน่วยการเรียนรู้เดียวกัน ในลักษณะเป็นสหวิทยาการทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้แบบองค์รวม ซึ่งมีรายละเอียดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ดังต่อไปนี้

ความเป็นมาและ ทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

ความเป็นมา

อรรถชัย มูลคำ และคณะ (2544 : 9 - 10) ได้กล่าวถึงความเป็นมาของการสอนแบบบูรณาการไว้ว่า ความคิดเรื่องการจัดหลักสูตรและการเรียนการสอนแบบบูรณาการไม่ใช่เรื่องที่เกิดขึ้นใหม่ แฮบบาร์ท (Herbart) นักปรัชญาการศึกษาชาวเยอรมันเป็นผู้ริเริ่มคิดขึ้นก่อนเมื่อประมาณศตวรรษที่ผ่านมา คิวอี้ นักการศึกษาชาวอเมริกันเป็นผู้นำแนวคิดนี้มาเสนอให้เป็นรูปธรรมมากขึ้นภายใต้ปรัชญาความเชื่อที่ว่า การศึกษาจะต้องพัฒนาผู้เรียนในลักษณะเบ็ดเสร็จทั้งตัว มิใช่พัฒนาแค่เพียงเฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือด้านใดด้านหนึ่งเท่านั้น การดำเนินการในการนำเสนอแนวคิดของหลักสูตรและการเรียนการสอนแบบบูรณาการซึ่งคิวอี้เป็นผู้ริเริ่มนี้ได้รับการสนับสนุนจากนักการศึกษาที่มีชื่อเสียงหลายคนในระยะเวลาต่อมา อาทิ บรูเนอร์ (Bruner) วิทกอทสกี (Vygotsky) และโรกอฟฟ์ (Rogoff) เป็นต้น

นักการศึกษาของไทยหลายคน อาทิ สุมิตร คุณานุกร สัจด์ อุทรานันท์ และฉำรง บัวศรี เป็นต้น ก็ได้นำหลักการในเรื่องนี้มาเผยแพร่และทดลองใช้มาโดยลำดับเช่นกัน แม้ในหลักสูตรประถมศึกษาและมัธยมศึกษาของไทยเราที่ใช้อยู่ในปัจจุบันนี้ก็ได้อ้างถึงเรื่องบูรณาการไว้ อย่างชัดเจนในแนวทางการดำเนินงานสำหรับการจัดการศึกษาตามหลักสูตร และถ้าจะนึกย้อน ทบทวนกันอย่างจริงจัง ๆ จัง ๆ แล้วก็จะพบว่าการจัดการศึกษาของไทยแท้แต่โบราณก็ถือเอา ผู้เรียนเป็นใหญ่ เป็นศูนย์กลางมาแต่เดิม ครูจะจัดการศึกษาให้ศิษย์ก็ต้องคำนึงถึงพื้นฐานทาง พฤติกรรมและอุปนิสัยของศิษย์แต่ละคนซึ่งไม่เหมือนกันเป็นที่ตั้ง รวมทั้งเนื้อหาของวิชาที่สอน ก็จะอนุโลมให้ดำเนินไปตามวิถีชีวิต และสภาพแวดล้อมเป็นสำคัญ ด้วยเหตุนี้การบูรณาการจึง ไม่น่าจะเป็นเรื่องใหม่สำหรับวงการการศึกษาไทยและครูไทยแต่อย่างใด เพียงแต่ว่าเราจะให้ ความสำคัญและความเอาใจใส่แก่กรณีนี้เป็นพิเศษเพียงใดหรือไม่เท่านั้นเอง

เหตุผลที่ต้องสอนแบบบูรณาการ

1. ศาสตร์ทุกศาสตร์ไม่อาจแยกออกจากกันได้โดยเด็ดขาด เช่นเดียวกับวิถีชีวิตคน ที่ต้องการอยู่อย่างประสานกลมกลืนเป็นองค์รวม การจัดให้เด็กได้ฝึกทักษะและ เรียนรู้เนื้อหาต่าง ๆ อย่างเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน จะทำให้การเรียนรู้มีความหมายสอดคล้องกับ ชีวิตจริง
2. การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการจะช่วยลดความซ้ำซ้อนของเนื้อหาวิชา ลดเวลาการเรียนรู้ของผู้เรียน เป็นการแบ่งภาระในการสอนของครู
3. การสอนแบบบูรณาการทำให้ผู้เรียนมีโอกาสได้ใช้ความคิด ประสิทธิภาพ ความสามารถ และทักษะต่าง ๆ อย่างหลากหลาย ก่อให้เกิดการเรียนรู้ ทักษะ กระบวนการและเนื้อหาสาระไปพร้อม ๆ กัน

ทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญ เขตการศึกษา 9 (2542 : 1) ได้กล่าวไว้ว่า กระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับปรัชญาการศึกษาแบบ Progressivism ซึ่งมีผู้นำสำคัญ คือ John Dewey และเกี่ยวข้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ในด้าน Cognitive ที่ใช้ Constructivism Approach ทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความหมายของ Ausubel และการถ่ายโยงกันเรียนรู้ (Transfer of Learning) ดังมีรายละเอียด ดังนี้

1. ทฤษฎีการเรียนรู้ในด้าน Cognitive ที่ใช้ Constructivism Approach

190306

หลักสำคัญของ Constructivism คือผู้เรียนต้องสร้างความรู้เอง ครูเป็นผู้ช่วยโดยจัดหาข้อมูลข่าวสารที่มีความหมายให้แก่ผู้เรียน หรือให้โอกาสผู้เรียนได้พบด้วยตนเองและเป็นผู้ลงมือกระทำ

2. ทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความหมายของ Ausubel

ทฤษฎีการเรียนรู้ของ Ausubel เน้นความสำคัญของการเรียนรู้ที่มีความหมายเข้าใจ และมีความหมายการเรียนรู้จะเกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนได้เชื่อมโยงสิ่งที่เรียนรู้ใหม่เข้ากับความรู้เดิม ที่อยู่ในสมองของผู้เรียน

3. ทฤษฎีการถ่ายโยงกันเรียนรู้ (Transfer of Learning)

การถ่ายโยงการเรียนรู้ หมายถึงการนำสิ่งที่เรียนรู้แล้วไปใช้ในสถานการณ์ใหม่ การถ่ายโยงการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่สำคัญเพราะวัตถุประสงค์ของการศึกษาที่สำคัญประการหนึ่ง คือ การเตรียมผู้เรียนให้สามารถนำสิ่งที่เรียนรู้ไปใช้ในอนาคตทั้งในด้านประกอบอาชีพ และการแก้ปัญหาต่าง ๆ

ความหมายของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

สำหรับความหมายของคำว่าบูรณาการนั้น อาจพิจารณาได้เป็นสองนัย คือ ความหมายโดยทั่วไปของคำว่าบูรณาการประการหนึ่ง และความหมายเฉพาะในทางศึกษาศาสตร์ของคำว่าบูรณาการอีกประการหนึ่ง โดยนัยแรก บูรณาการหมายถึงการทำให้สมบูรณ์ ซึ่งอาจจะขยายความเพิ่มเติมได้อีกว่า หมายถึงการทำให้หน่วยย่อย ๆ สัมพันธ์กันอย่างยั่งยืนอยู่ เข้าร่วมทำหน้าที่อย่างประสาน กลมกลืนเป็นองค์รวมหนึ่งเดียวที่มีความครบถ้วนสมบูรณ์ในตัวเอง ส่วนความหมายอีกนัยหนึ่งซึ่งกล่าวเฉพาะเจาะจงลงไปถึงองค์ความรู้ในสาขาวิชาทางศึกษาศาสตร์หรือครุศาสตร์ บูรณาการย่อมหมายถึง การนำเอาศาสตร์สาขาวิชาต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันมาผสมผสานเข้าด้วยกัน เพื่อประโยชน์ในการจัดหลักสูตรและจัดการเรียนการสอน หลักสูตรที่พัฒนาหรือดำเนินการด้วยวิธีบูรณาการแล้ว เราเรียกว่าหลักสูตรแบบบูรณาการ (Integrated Curriculum) คือ หลักสูตรที่นำเอาเนื้อหาของวิชาต่าง ๆ มาหลอมรวมเข้าด้วยกัน ทำให้เอกลักษณ์ของแต่ละรายวิชาหายไป เกิดเป็นเอกลักษณ์ใหม่ ของหลักสูตร โดยรวม เช่นเดียวกับการเรียนการสอนที่ดำเนินการด้วยวิธีบูรณาการเราก็เรียกว่าการเรียนการสอนแบบบูรณาการ (Integrated Instruction) คือ เน้นที่องค์รวมของเนื้อหา มากกว่าองค์ความรู้ของแต่ละรายวิชา และเน้นที่การเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญยิ่งกว่าการบอกเนื้อหาของครู และมีนักวิชาการได้ให้ความหมายของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการไว้หลายท่าน ดังนี้

กรมวิชาการ (2539 : 2) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ หมายถึง วิธีการที่จะปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในเรื่องรอบตัว

วัฒนาพร ระจับทุกซ์ (2542 : 45) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ หมายถึง การนำศาสตร์ต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน มาผสมผสานกันเพื่อประโยชน์ในการดำเนินการ การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการจึงเป็นการนำความรู้สาขาต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์กันมาผสมผสานกัน เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนเกิดประโยชน์สูงสุด การเรียนการสอนแบบองค์รวมจะต้องเน้นองค์รวมของเนื้อหา มากกว่าองค์ความรู้ของแต่ละรายวิชาและเน้นที่การเสริมสร้างองค์ความรู้มากกว่าให้เนื้อหาโดยครู

คณะอนุกรรมการปฏิรูปการศึกษา (2543 : 36) ให้ความหมายการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างวิชาการหลาย ๆ แขนงไว้ในหน่วยการเรียนรู้เรื่องเดียวกัน ในลักษณะวิทาการ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้แบบองค์รวม

วิริยะ บุญชนะนิवासน์ (2543 : 13) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ หมายถึง การเรียนรู้เชื่อมโยงศาสตร์หรือเนื้อหาสาขาวิชาต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องผสมผสานเข้าด้วยกัน เพื่อให้เกิดความรู้ที่มีความหมาย มีความหลากหลายและสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

อรทัย มูลคำและคณะ (2544 : 10) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ หมายถึง การเน้นที่องค์รวมของเนื้อหามากกว่าองค์ความรู้ของแต่ละวิชาและเน้นการเรียนรู้อของผู้เรียนเป็นสำคัญยิ่งกว่าการบอกเนื้อหาความรู้

บุรชัย ศิริมหาสาร (2546 : 27) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ มีความหมาย 2 นัย ดังนี้

1. ในความหมายทั่วไป บูรณาการหมายถึง การทำให้สมบูรณ์ คือ การทำให้ส่วนย่อย ๆ ที่มีความสัมพันธ์กัน มารวมตัวกันอย่างผสมกลมกลืนเข้าเป็นหนึ่งเดียว เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ในตัวเอง
2. ในความหมายของการศึกษา บูรณาการ หมายถึง การนำวิชาต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันมารวมกัน เช่น หลักสูตรแบบบูรณาการ (Integrated Curriculum) คือ หลักสูตรที่นำเนื้อหาวิชาต่าง ๆ มาหลอมรวมกัน ทำให้ความเป็นรายวิชาหายไป กลายเป็นหัวเรื่องใหม่ที่มีวิชาต่าง ๆ ผ่องอยู่ภายใน

จากที่กล่าวมา สามารถสรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ หมายถึง การจัดการเรียนรู้ที่มุ่งหวังให้ผู้เรียนเกิดความคิดรวบยอดในองค์ความรู้อย่างแท้จริง โดยการผสมผสานเนื้อหา องค์ความรู้ที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันมารวมไว้เป็นเรื่อง ๆ ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ โดยไม่ยึดติดตามกลุ่มสาระต่าง ๆ

ความสำคัญของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

บุรชัย ศิริมหานคร (2546 : 15-16) ได้กล่าวถึงความสำคัญและสาเหตุที่ต้องบูรณาการหลักสูตรและการเรียนการสอน ไว้ว่า

1. วิถีชีวิตจริงคนเรามีเรื่องราวต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ไม่ได้แยกแยะออกจากกันเป็นเรื่อง ๆ แบบรายวิชา
2. ผู้เรียนจะเรียนรู้ได้ดีขึ้นและเรียนรู้อย่างมีความหมายเมื่อมีการบูรณาการเข้ากับชีวิตจริงโดยเรียนรู้ในสิ่งที่ใกล้ตัวแล้วขยายกว้างไกลตัวออกไป
3. การขยายตัวของความรู้ในปัจจุบันมีเรื่องใหม่ ๆ เพิ่มขึ้นมากมาย จำเป็นต้องเลือกเฉพาะสาระสำคัญในวิชาต่าง ๆ มาบูรณาการ เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยใช้เวลา เท่าเดิม
4. ไม่มีหลักสูตรวิชาใดเพียงวิชาเดียวที่เป็นความรู้สำเร็จรูปและสามารถนำไปใช้แก้ปัญหาทุกอย่างที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงได้
5. เนื้อหาวิชาต่าง ๆ ที่ใกล้เคียงกันหรือเกี่ยวข้องกัน ควรนำมาเชื่อมโยงกัน เพื่อให้ผู้เรียนเรียนรู้อย่างมีความหมาย ลดความซ้ำซ้อนเชิงเนื้อหาวิชา ลดเวลาแบ่งเบาภาระของครูผู้สอน
6. เปิดโอกาสให้ผู้เรียน ได้ใช้ความรู้ ความคิด ความสามารถและทักษะที่หลากหลาย

หน่วยศึกษานิเทศก์ เขตการศึกษา 10 (2544 : 1) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการบูรณาการ ไว้ว่า

กระบวนการจัดการเรียนการสอนในช่วงที่ผ่านมาเป็นการจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างคนเพียงส่วนใดส่วนหนึ่ง เพื่อกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง ซึ่งเมื่อผู้เรียนผ่านกระบวนการป้อนความรู้หรือทักษะในด้านนั้นแล้วก็สามารถที่จะออกไปประกอบกิจกรรมนั้น ๆ ได้ ซึ่งเปรียบเสมือนการสร้างหุ่นยนต์ที่ต้องการให้หุ่นยนต์ตัวนั้นไปทำงานใดก็ป้อนโปรแกรมข้อมูลเหล่านั้นเข้าไปและจำกัดบทบาทให้ทำกิจกรรมนั้นตลอดไป ซึ่งภาพรวม

การสร้างคนในช่วงที่ผ่านมาเป็นการ “สร้างคนไปใส่งาน” ที่มีตำแหน่งรองรับผู้มีความสามารถ เฉพาะด้านนั้น ๆ อยู่แล้ว เมื่อความเปลี่ยนแปลงของสังคมปรับเปลี่ยนไป แต่ไม่มีการปรับเปลี่ยน วิธีการสร้างคน จึงส่งผลให้คนที่ถูกสร้างตามวิธีการและแนวคิดเดิม คิดสร้างสรรคงานไม่เป็น มุ่งที่จะเข้าสู่ตำแหน่งงานที่ตนถูกสร้างมาเท่านั้น ในที่สุดเกิดคนตกงานเต็มเมือง ไม่มีใคร รับผิดชอบชีวิตใครได้ การแก้ไขโดยรวมจึงควรสร้างคนรุ่นใหม่ที่ไม่ยึดอยู่กับกรอบความรู้ที่ เรียนมาเพียงอย่างเดียว ให้สามารถสร้างงานด้วยตนเองได้โดยไม่ต้องรอให้ตำแหน่งงานที่ตน เรียนจบว่างลงจึงจะมีงานทำ นั่นคือ การมุ่ง “สร้างคนไปสร้างงาน” เพื่อให้มีงานใหม่เกิดขึ้น เรื่อยไปไม่มีสิ้นสุด จะทำให้คนในสังคม มีงานทำโดยทั่วหน้าไม่มีคนตกงานอีกต่อไป แต่ การสร้างคนไปสร้างงานต้องฝึกให้เขาคิดอย่างเป็นระบบ คิดตลอดแนวคิดเชื่อมโยงให้ครบส่วน หรือ คิดกว้าง มองไกล ใฝ่ดี มองภาพของสังคมเป็นองค์รวม ฉะนั้นการจัดการศึกษาต้อง บูรณาการสหวิทยาการอย่างหลากหลายรูปแบบ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนมองภาพวิถีชีวิตทั้งระบบ ที่จะไปเผชิญกับสังคมโลกในอนาคต ไม่ใช่ให้รู้เพียงแถมมูมิด แถมมูมหนึ่งของวิถีชีวิตหรือคิดว่ เขาจะไปศึกษาได้เอง ซึ่งที่ผ่านมาส่วนใหญ่มักคิดแบบแยกส่วน ไม่เชื่อมโยงสัมพันธ์กันสังคม จึงได้เป็นอย่างนี้ ฉะนั้นจากความเชื่อที่ว่าการศึกษาเป็นผู้ปลูกฝังและหล่อหลอมให้ผู้เรียนรู้จัก ตนเอง รู้จักสังคม เรียนรู้ด้วยตนเองได้ สามารถค้นพบและพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ ฉะนั้นกระทรวงศึกษาธิการจึงได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เพื่อใช้ เป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และสังคม ได้มีบทบัญญัติว่าด้วยแนวทางการจัด การศึกษาใน หมวด 4 มาตรา 23 สาระการเรียนรู้เน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสมในแต่ละระดับการศึกษาในเรื่องความรู้ เกี่ยวกับตนเอง ครอบครัว ชุมชน ชาติ สังคมโลก วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม กีฬา ภูมิปัญญาไทย คณิตศาสตร์ ภาษา ทักษะการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิต อย่างมีความสุขโดยกำหนดให้การบูรณาการมีลักษณะสำคัญดังนี้

1. เป็นการบูรณาการระหว่างความรู้ คุณธรรม จริยธรรมและกระบวนการ การเรียนรู้
2. เป็นการบูรณาการระหว่างพัฒนาการทางด้านความรู้ ด้านสังคมและ ทางด้านจิตใจ
3. เป็นการบูรณาการระหว่างกระบวนการเรียนรู้และการปฏิบัติ
4. เป็นการบูรณาการระหว่างสิ่งที่เรียนรู้ในห้องเรียนกับความเป็นอยู่ ในวิถีชีวิต

5. เป็นการบูรณาการภายในวิชา หรือระหว่างวิชาต่าง ๆ

รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

มีนักการศึกษาได้กล่าวถึงรูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการไว้ ดังนี้

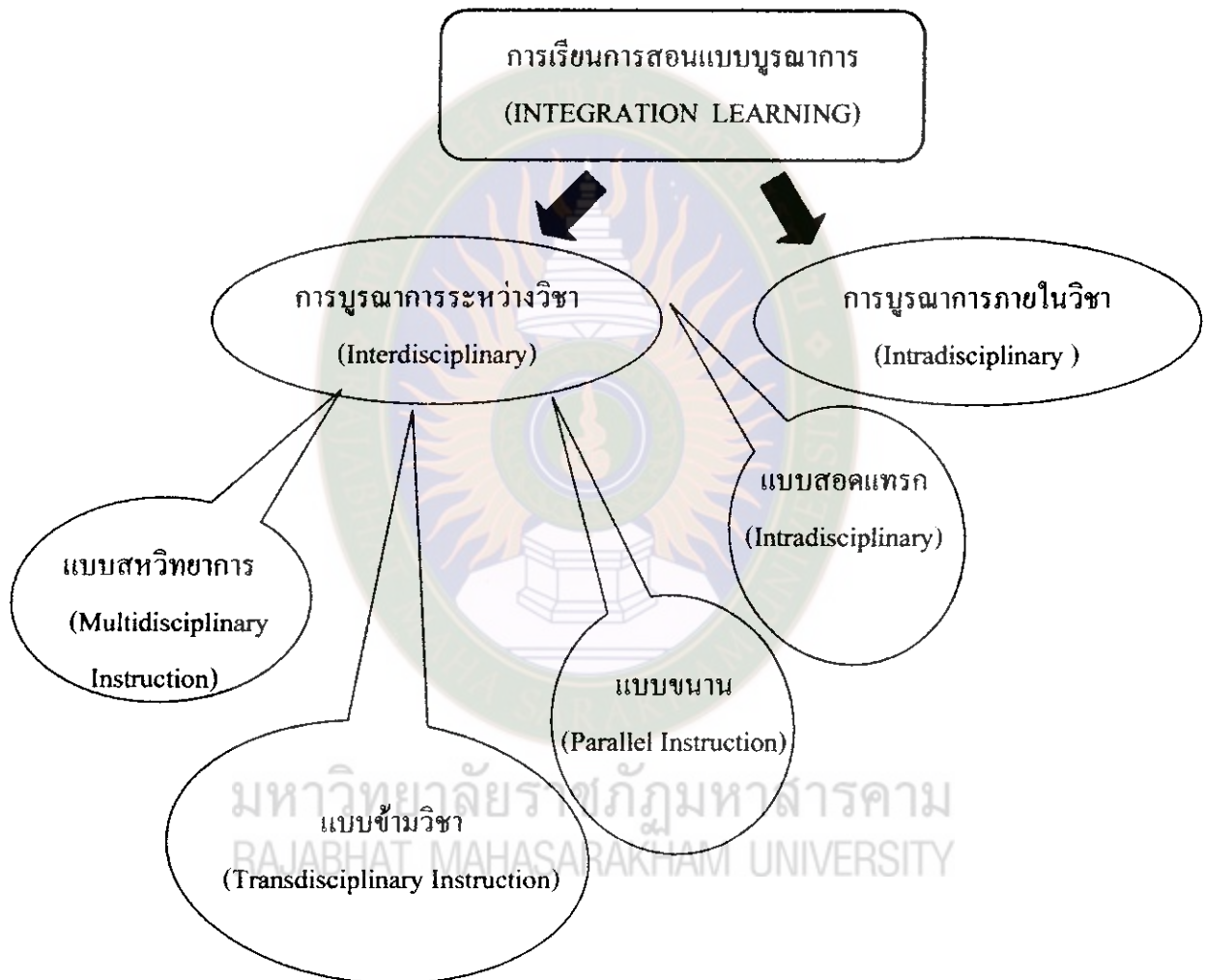
อรรถญา สุชาติโนเบล (2545 : 23-24) ได้กล่าวถึงรูปแบบในการจัดการเรียนแบบบูรณาการ ไว้ว่า รูปแบบการสอนแบบบูรณาการ (Models of Integration) มีอยู่ 4 รูปแบบ ดังนี้

1. การสอนบูรณาการแบบครูผู้สอนเพียงคนเดียว หรือแบบสอดแทรก (Infusion Instruction) เป็นการสอนโดยครูผู้สอนจะสอดแทรกเนื้อหาสาระอื่น ๆ ให้เข้ากับหัวข้อเรื่องหรือสาระที่กำหนดขึ้นมา ทำให้ผู้เรียนได้ใช้ทักษะกระบวนการเรียนรู้ไปแสวงหาความรู้เพิ่มเติมจากเนื้อหาสาระที่กำหนด
2. การสอนบูรณาการแบบคู่ขนาน (Parallel Instruction) เป็นการสอนโดยครูผู้สอนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ที่สอนต่างวิชากัน ต้องวางแผนร่วมกันในการกำหนดหัวเรื่อง (Theme) สาระสำคัญหรือความคิดรวบยอด (Concept) และปัญหา (Problem) เดียวกันเมื่อวางแผนร่วมกันแล้ว ครูแต่ละคนก็วางแผนการสอนของแต่ละคนซึ่งจะแตกต่างกันไปตามลักษณะของวิชา
3. บูรณาการแบบพหุวิทยาการ (Multidisciplinary Instruction) เป็นรูปแบบการสอนที่มีลักษณะคล้ายกับการสอนบูรณาการแบบคู่ขนาน โดยครูผู้สอนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปได้ร่วมกันวางแผนในการกำหนดหัวเรื่อง ความคิดรวบยอด และปัญหาร่วมกัน แล้วแต่ละคนก็สอนตามลักษณะวิธีการของตน จากนั้น ครูผู้สอนก็จะมีการกำหนดงานหรือโครงการ (Project) ให้นักเรียนปฏิบัติ โดยกิจกรรมในโครงการนั้นจะต้องเชื่อมโยงวิชาต่าง ๆ เข้าด้วยกัน
4. บูรณาการแบบข้ามวิชา หรือการสอนเป็นคณะ (Transdisciplinary) เป็นการสอนที่ครูผู้สอนในวิชาต่าง ๆ ร่วมกันวางแผนเป็นคณะ (Theme) โดยร่วมกันวางแผนปรึกษากันในการกำหนดหัวเรื่อง ความคิดรวบยอด และปัญหาร่วมกัน และดำเนินการสอนนักเรียนกลุ่มเดียวกัน

หน่วยศึกษานิเทศก์ เขตการศึกษา 10 (2544 : 45) ได้กล่าวถึงรูปแบบในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการไว้ว่า ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการนิยมจัดใน 2 รูปแบบ ดังต่อไปนี้

1. การบูรณาการระหว่างวิชา (Interdisciplinary) แบ่งได้ 4 ระดับ คือ

- 1.1 แบบสอดแทรก (Infusion Instruction)
 - 1.2 แบบขนาน (Parallel Instruction)
 - 1.3 แบบสหวิทยาการ (Multidisciplinary Instruction)
 - 1.4 แบบข้ามวิชาหรือสอนเป็นคณะ (Transdisciplinary Instruction)
 2. การบูรณาการภายในวิชา (Intradisciplinary) แสดงความสัมพันธ์ได้
- ดั่งภาพประกอบที่ 2 ความสัมพันธ์ของรูปแบบการบูรณาการ

ภาพประกอบที่ 2 ความสัมพันธ์ของรูปแบบการบูรณาการ

การบูรณาการระหว่างวิชา

เป็นการบูรณาการความหลากหลายของสาระการเรียนรู้ จุดประสงค์ การ เรียนรู้รวมถึงกิจกรรมการเรียนการสอน อาจเริ่มจากการสร้างหัวข้อ (Theme) ขึ้นมาแล้วนำความรู้จากวิชาต่าง ๆ มาเชื่อมโยงสัมพันธ์กันกับหัวข้อ ซึ่งบางทีเราอาจจะเรียก วิธีบูรณาการแบบนี้ว่าสหวิทยาการแบบมีหัวข้อ (Themeticx Interdiscixiplinary) ซึ่งจำแนกได้ เป็น 4 แบบ ดังนี้

1. แบบสอดแทรก (Infusion Instruction)

เป็นการบูรณาการโดยครูคนเดียว วางแผนและกำหนดหัวข้อ ปัญหา แนวคิด แล้วสอดแทรกเนื้อหาวิชาอื่น ๆ เข้าไปในวิชาของตน ทำการสอนและประเมินโดยครู คนเดียว กล่าวคือ มีแผนการสอนเดียว สอนโดยครูคนเดียว ผู้เรียนได้เรียนรู้จากครูคนเดียวแต่ มีสาระการเรียนรู้จากหลายวิชา ทำให้ผู้เรียนมองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างวิชาได้ กิจกรรม การเรียนการสอนเป็นไปแบบสอดแทรกความรู้ในระหว่างการสอน

2. แบบขนาน (Parallel Instruction)

เป็นการบูรณาการโดยครูหลายคน หลายวิชา ครูผู้สอนจะวางแผน การสอนร่วมกัน กล่าวคือ มีการกำหนดหัวข้อ ปัญหา แนวคิดร่วมกัน แล้วต่างคนต่างสอน ในรายวิชาของตน ภายได้หัวข้อ ปัญหาและแนวคิดเดียวกัน งานที่มอบหมายให้ผู้เรียนทำ แตกต่างกันไปในแต่ละรายวิชา ครูแต่ละคนแยกกันเขียนแผนการสอนและการประเมินผล ผู้เรียนได้เรียนรู้จากครูแต่ละคนในหัวข้อเดียวกัน ทำให้มองเห็นความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน และกันและนำความรู้ในวิชาต่าง ๆ ไปแก้ปัญหาได้

3. แบบสหวิทยาการ (Multidisciplinary Instruction)

เป็นการบูรณาการโดยครูหลายคน หลายวิชา วางแผนและกำหนด หัวข้อ ปัญหา แนวคิดร่วมกัน กำหนดชิ้นงานหรือโครงการ โดยเชื่อมโยงวิชาต่าง ๆ ร่วมกัน แล้วต่างคนแยกสอนภายได้หัวข้อ ปัญหา แนวคิดเดียวกัน โดยร่วมกันกำหนดว่าจะแบ่งงาน หรือโครงการออกเป็นงานหรือโครงการย่อย ๆ ให้ผู้เรียนทำในแต่ละรายวิชา ครูสอนและ ประเมินผลงานหรือโครงการแต่ละชิ้นในส่วนที่ตนสอน ผู้เรียนได้เรียนรู้จากครูหลายคนใน หัวข้อ ปัญหาและแนวคิดเดียวกันทำให้สามารถเชื่อมโยงความรู้จากวิชาต่าง ๆ มาสร้างสรรค์ งานได้

4. แบบข้ามวิชาหรือสอนเป็นคณะ (Transdisciplinary Instruction)

เป็นการบูรณาการโดยคณะครูหลายคน หลายวิชา วางแผน กำหนด

หัวข้อปัญหาและแนวคิดเป็นคณะ ร่วมกันกำหนดงาน หรือ โครงการให้ผู้เรียนทำร่วมกัน ร่วมกันกำหนดกิจกรรมและเขียนแผนการสอนแผนเดียว แล้วดำเนินการสอนร่วมกันโดย มอบหมายงานหรือโครงการให้ผู้เรียนทำร่วมกันเป็นงานหรือโครงการเดียว หรือจัดกิจกรรมให้นักเรียนศึกษาค้นคว้าและปฏิบัติงานในกลุ่มเดียวกัน ครูทุกวิชาประเมินงานหรือโครงการ ชิ้นเดียว ผู้เรียนได้เรียนรู้จากครูเป็นคณะ และเชื่อมโยงวิชาต่างๆ เข้าด้วยกัน สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานได้

การบูรณาการภายในวิชา (Intradisciplinary)

เป็นการบูรณาการเพื่อเชื่อมโยงการเรียนรู้ทุกระดับของผู้เรียนในรายวิชา เดียวกัน ซึ่งโดยทั่วไปครูผู้สอนจะเชื่อมโยงการเรียนรู้ให้เกิดการต่อยอดเนื้อหาในรายวิชานั้น ๆ ได้อย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ทั้งระบบ มองภาพในองค์รวมทั้งตัวหรือตลอด แนว เป็นกระบวนการ สามารถแยกแยะความสัมพันธ์ของระบบได้เป็นอย่างดี หรือเป็นการบูรณาการสาระที่เกี่ยวข้องอื่นๆ เช่น คุณธรรม จริยธรรม

จากคุณลักษณะข้างต้น เราสามารถบูรณาการหลักสูตรและการเรียนการสอนได้ เป็นสองแบบ คือ (UNESCO-UNEP. 1994 : 51)

1. แบบสหวิทยาการ (Interdisciplinary) ได้แก่ การสร้างหัวข้อ (Theme) ขึ้นมา แล้วนำความรู้จากวิชาต่างๆ มาโยงสัมพันธ์กับหัวเรื่อนั้น ซึ่งบางครั้งเราก็อาจจะเรียกวิธีการบูรณาการแบบนี้ได้ว่า สหวิทยาการแบบมีหัวข้อ (Themetic Interdisciplinary Studies) หรือการบูรณาการที่เน้นการนำไปใช้เป็นหลัก (Application-First Approach)

2. แบบพหุวิทยาการ (Multidisciplinary) ได้แก่ การนำเรื่องที่ต้องการจะจัด ให้เกิดบูรณาการไปสอดแทรก (Infusion) ไว้ในวิชาต่างๆ ซึ่งบางครั้งเราก็อาจจะเรียกวิธีการบูรณาการแบบนี้ว่า การบูรณาการที่เน้นเนื้อหาวิชาเป็นหลัก (Discipline-First Approach)

ไม่ว่าจะเป็นการบูรณาการหลักสูตรแบบใดก็ตาม ในการจัดการเรียนการสอน ต้องคำนึงถึงหลักการที่สำคัญ 5 ประการประกอบด้วยเสมอ ได้แก่

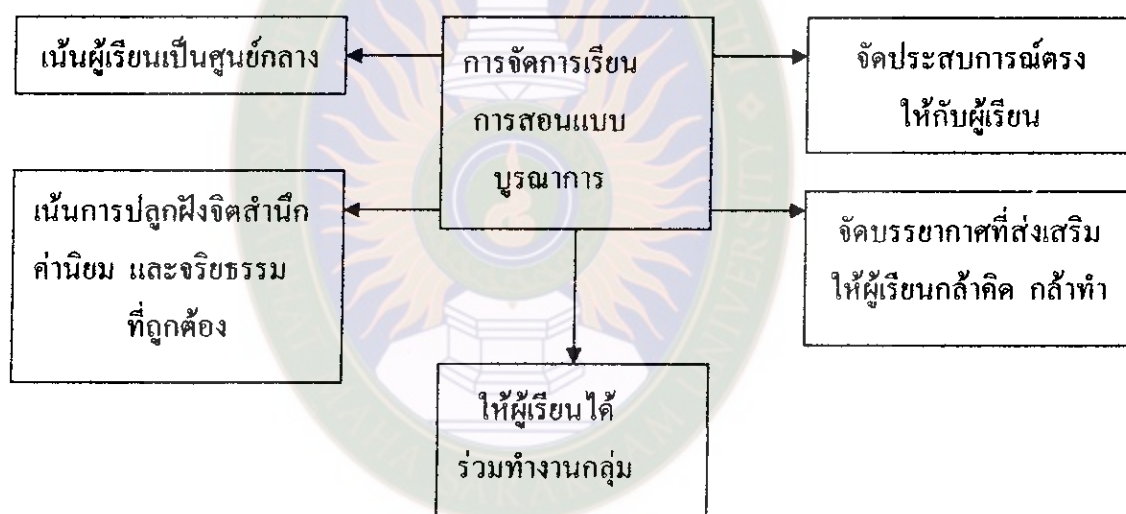
1. การจัดการเรียนการสอนโดยเน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนการสอนอย่างกระตือรือร้น

2. การส่งเสริมให้นักเรียนได้ร่วมทำงานกลุ่มด้วยตนเอง โดยส่งเสริมให้มีกิจกรรมที่หลากหลายในการเรียนการสอน และส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีโอกาสได้ลงมือทำด้วยตนเอง

3. จัดประสบการณ์ตรงให้แก่ผู้เรียน โดยให้ผู้เรียนมีโอกาสได้เรียนรู้จากสิ่งที่เป็นรูปธรรม เข้าใจง่าย ตรงกับความเป็นจริง สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้และส่งเสริมให้มีโอกาสได้ปฏิบัติจริงจนเกิดทักษะและความสามารถที่คิดเป็นนิสัย

4. จัดบรรยากาศในชั้นเรียนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกล้าคิด กล้าทำ ส่งเสริมให้ให้ผู้เรียนมีโอกาสแสดงออกซึ่งความรู้สึกลึกซึ้งนึกคิดของตนต่อสาธารณชนหรือเพื่อนร่วมชั้นเรียน เพื่อสร้างความมั่นใจให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน

5. เน้นการปลูกฝังจิตสำนึก ค่านิยม และจริยธรรมที่ถูกต้องดีงาม ให้ผู้เรียนสามารถจำแนกแยกแยะความถูกต้องดีงาม และความเหมาะสมได้ สามารถจัดความขัดแย้งได้ด้วยเหตุผล มีความกล้าหาญทางจริยธรรม และแก้ปัญหาด้วยปัญญาและสามัคคีสรุปหลักการสำคัญได้ดังภาพประกอบที่ 3

ภาพประกอบที่ 3 หลักการสอนแบบบูรณาการ
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

มีนักการศึกษาได้กล่าวถึงขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการไว้ดังนี้

อัญชลี สารัตนะ (2543 : 27) ได้กล่าวถึงขั้นตอนในการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ ไว้ว่า การสร้างบทเรียนและการจัดการเรียนการสอนแบ่งเป็นขั้นตอนได้ 5 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นที่ 1 กำหนดเรื่องที่จะสอน โดยการศึกษาหลักสูตรและวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ของเนื้อหาที่มีความเกี่ยวข้องกัน เพื่อนำมากำหนดเป็นหัวเรื่อง (Theme) ความคิดรวบยอด หรือปัญหาในการสอน (เหมาะกับ Infusion Instruction และ Parallel Instruction) หรืออาจกำหนดเรื่องที่จะสอนจากการเลือกจุดประสงค์รายวิชา 2 รายวิชาขึ้นไปแล้วนำมาสร้างเป็นหัวเรื่อง

ในการเลือกหัวเรื่อง ครูอาจเลือกใช้วิธีการเหล่านี้

- 1.1 ศึกษาหลักสูตร หรือเอกสารประกอบหลักสูตรที่เกี่ยวข้อง
- 1.2 ระดมสมองของครูและนักเรียน
- 1.3 ศึกษาความต้องการของนักเรียน
- 1.4 หัวเรื่องที่สัมพันธ์สอดคล้องกับชีวิตจริง

ขั้นที่ 2 กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ในการสอน สำหรับหัวเรื่องที่กำหนดในขั้นที่ 1 โดยกำหนดความรู้และความสามารถที่ต้องการจะให้เกิดแก่ผู้เรียน ควรเขียนให้ชัดเจนเพื่อนำไปสู่การจัดกิจกรรมและการประเมินผล

ขั้นที่ 3 วางแผนการสอน เป็นการกำหนดรายละเอียดของการสอนตั้งแต่ต้นจนจบ โดยการเขียนแผนการสอนซึ่งอาจจัดในรูปแบบการสอนรายวิชา และแผนการสอนรายคาบรวมทั้งระบุทรัพยากร แหล่งความรู้ อุปกรณ์ หรือวัสดุอื่นที่ต้องใช้

ขั้นที่ 4 การปฏิบัติการสอน เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแผนการสอนที่กำหนดขึ้นในขั้นที่ 3 รวมทั้งมีการสังเกตพฤติกรรมการเรียนของนักเรียน ความสอดคล้องสัมพันธ์กันของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ผลสำเร็จของการสอนตามจุดประสงค์ โดยมีการบันทึกจุดเด่น จุดด้อยของกิจกรรมไว้สำหรับการปรับปรุงหรือพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น

ขั้นที่ 5 การประเมินผล ประเมินความก้าวหน้าของผู้เรียน และการบรรลุตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้โดยใช้วิธีการประเมินผลที่หลากหลายและสอดคล้องกับสภาพที่เป็นจริง เช่น สังเกตการปฏิบัติงาน ตรวจสอบ ทดสอบ และสัมภาษณ์

อรรถัย มูลคำ และคณะ (2544 : 16-17) ได้กำหนดขั้นตอนในการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ ดังนี้

1. ขั้นกำหนดหัวเรื่อง

หัวเรื่องที่จะใช้เป็นแกนในการบูรณาการมีหลักการในการกำหนด ดังนี้

1.1 กำหนดหัวข้อเรื่องจากเรื่องที่น่าสนใจ อาจใช้วิธีการถามเด็ก ทั้งชั้นก็ได้

1.2 กำหนดหัวข้อเรื่องจากเรื่องที่ครูและนักเรียนร่วมกันกำหนด เป็นการกำหนดหัวข้อเรื่อง ให้เลือกอย่างหลากหลายเพื่อเอาหัวข้อเรื่องที่เหมาะสมและมีประโยชน์ต่อการ เรียนรู้มากที่สุด

1.3 ครูเป็นผู้กำหนดหัวข้อเรื่อง โดยพิจารณาจากสิ่งที่ครูได้จัด ประสบการณ์แก่เด็กไปแล้ว และที่วางแผนไว้ว่ามีสิ่งใดที่ควรให้เด็กได้เรียนรู้ ซึ่งต้อง สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ และส่งเสริมให้เด็กเกิดคุณลักษณะตามที่หลักสูตร กำหนดไว้

2. ชั้นวิเคราะห์ผังความคิด

ในการวิเคราะห์ผังความคิดโดยใช้หัวข้อเรื่องที่ได้จากชั้นที่ 1 กำหนด หัวเรื่องและดำเนินการโดยอาจใช้แบบวิเคราะห์ไขแมงมุม โดยครูเขียนหัวเรื่องลงกลางแผนภูมิ แล้วถามความสนใจ ความต้องการของนักเรียน ครูและนักเรียนร่วมกันคิด และครูเป็น ผู้กำหนดเพิ่มเติม การวิเคราะห์ผังความคิดเพื่อให้ได้รายละเอียดที่เกิดประโยชน์ต่อการสอน แบบบูรณาการมากที่สุด มีกิจกรรมย่อย 2 ขั้นตอน คือ

2.1 ชั้นวิเคราะห์ผังความรู้ ชั้นนี้ครูเขียนหัวเรื่องที่เด็กสนใจแล้ว แยกเป็นหัวข้อสำคัญ ที่เด็กสนใจ หรือหัวข้อที่เด็กนำศึกษาเรียนรู้มีอะไรบ้าง แต่ละเรื่อง ควรประกอบด้วยหัวข้อสำคัญระหว่าง 5 - 7 หัวข้อ หรือขึ้นอยู่กับวัยและความเหมาะสม ของ ผู้เรียน

2.2 ชั้นวิเคราะห์ความเชื่อมโยงเพื่อให้เกิดการบูรณาการ เป็น กิจกรรม ต่อเนื่อง ดำเนินการหลังจากขั้นตอนการวิเคราะห์แผนผังความรู้ เพื่อเชื่อมโยง กิจกรรม การเรียนรู้ทำให้เกิดการบูรณาการ ซึ่งสามารถปฏิบัติได้อย่างใดอย่างหนึ่งหรือสอง อย่าง คือ

2.2.1 การเชื่อมโยงภายในวิชา กลุ่มวิชา

2.2.2 การเชื่อมโยงระหว่างวิชา

3. ชั้นออกแบบการเรียนรู้

เป็นการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนว่าจะสอนรูปแบบใดที่มีความ สอดคล้องเหมาะสมกับเนื้อหาและวัยของผู้เรียน อาจเป็นกิจกรรมกลุ่ม กิจกรรม

รายบุคคล โดยยึดหลักการตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ ได้แก่ ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริง ใช้กิจกรรมหลากหลายแลกเปลี่ยนการเรียนรู้จากกลุ่ม เรียนรู้โดยไม่ยึดเนื้อหา แต่มุ่งการเชื่อมโยงเนื้อหาสู่การเรียนรู้ ดังนั้น การออกแบบการเรียนรู้จึงเป็นความสำเร็จของการบูรณาการ

4. ขั้นปฏิบัติการเรียนการสอน

เป็นขั้นการลงมือปฏิบัติหลังจากได้ออกแบบการเรียนรู้ไว้แล้ว ขั้นนี้ ผู้เรียนลงมือปฏิบัติ ศึกษาภาคสนาม เรียนรู้ร่วมกันจากแหล่งความรู้ที่หลากหลาย ผู้เรียนแต่ละคน / กลุ่มอาจใช้เวลาในการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน ครูคอยติดตามให้การสนับสนุนส่งเสริม นักเรียนจะต้องร่วมกิจกรรมตลอดอย่างต่อเนื่อง

5. ขั้นผู้เรียนสรุปความรู้ด้วยตนเอง

เป็นขั้นตอนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนจะได้นำเอาสาระที่หลากหลายจากการปฏิบัติในขั้นที่ 4 มาสรุปความรู้ด้วยตนเอง หลังจากที่ได้รวบรวมข้อมูลและบันทึกต่าง ๆ ในระหว่างเรียน

6. ขั้นผู้เรียนนำเสนอความรู้

เป็นขั้นตอนที่ครูควรจะทราบผลสำเร็จของผู้เรียน เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการประเมินผล จึงควรให้นักเรียนได้นำเสนอผล รูปแบบการนำเสนอมีหลายรูปแบบ เช่น

6.1 การรายงานหรือนำเสนอ

6.2 การจัดนิทรรศการ

6.3 เชิญไปปรากฏตัวและสนทนาซักถาม

7. ขั้นประเมินผลการเรียนรู้

การประเมินผลการเรียนรู้จากการเรียนการสอนแบบบูรณาการ สามารถประเมินผลได้หลายวิธี โดยนำเอาวิธีวัดและประเมินผลตามสภาพจริงมาใช้

จากการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ จากหลายท่าน ผู้วิจัยสามารถนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ คือการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นกำหนดเรื่องที่จะสอน

2. ขั้นกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ในการสอน

3. ขั้นวางแผนการสอน

4. ชั้นปฏิบัติการสอน

5. ชั้นประเมินผล

การจัดการสอนแบบบูรณาการนับได้ว่ามีประโยชน์และส่งผลโดยตรงกับ ผู้เรียน เนื่องจากการสอนแบบบูรณาการเป็นการเชื่อมโยงความคิดรวบยอดของศาสตร์ต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ทำให้ผู้เรียนเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ อย่างมีความหมายต่อเนื่อง และสอดคล้องกับชีวิตจริง โดยผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างมีความสุข สามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ อย่างเหมาะสม

การสอนแบบบูรณาการเป็นการสอนที่สามารถเชื่อมโยงวิชาหนึ่งเข้ากับวิชาอื่น ๆ ในการสอนให้เหมาะสมกับธรรมชาติในการเรียนรู้ของมนุษย์ ดังนั้น จึงน่าจะเป็นเหตุผล ในการสนับสนุนการเชื่อมโยงวิชาต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ดังนี้

1. ลดความซ้ำซ้อนของเนื้อหาวิชาต่าง ๆ ในหลักสูตร ซึ่งทำให้ การเรียนในวิชาต่าง ๆ สัมพันธ์กันมากขึ้น
2. ช่วยให้ผู้เรียนเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนเข้ากับชีวิตจริงได้ และในทาง กลับกันสามารถเชื่อมโยงชีวิตจริงกับสิ่งที่เรียน ช่วยให้เกิดความสัมพันธ์ เชื่อมโยงระหว่าง ความคิดรวบยอดในศาสตร์ต่าง ๆ ทำให้ผู้เรียนเรียนรู้อย่างมีความหมาย
3. การสอนแบบบูรณาการช่วยตอบสนองการเรียนรู้ในเชิงพหุปัญญา (Multiple Intelligences) ซึ่งสนองต่อความสามารถของผู้เรียนในหลายด้าน เช่น ภาษา คณิตศาสตร์ การมองเห็นที่ ความคล่องของร่างกายและการเคลื่อนไหว ดนตรี สังคมหรือ มนุษยสัมพันธ์และความรู้ความเข้าใจตนเอง ซึ่งสนองต่อความสามารถที่จะแสดงออก และตอบสนองทางอารมณ์ (Emotional Intelligences)
4. การสอนแบบบูรณาการเป็นการสอนที่สอดคล้องกับทฤษฎีการสร้าง องค์ความรู้ของผู้เรียน โดยยึดตัวของผู้เรียนเอง (Constructivism) ซึ่งกำลังได้รับความสนใจ อย่าง กว้างขวางในวงการศึกษายุคปัจจุบัน

ข้อดีข้อเสียของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

ข้อดีของการบูรณาการหลักสูตรและการเรียนการสอน

อรทัย มูลคำ และคณะ (2544 : 14 - 15) ได้กล่าวถึงส่วนดีและส่วนข้อดี ของการบูรณาการหลักสูตรและการเรียนการสอนไว้ ดังนี้

ส่วนดี

1. เป็นนวัตกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างวิชาที่เรียนกับวิชาอื่นที่เกี่ยวข้อง ทำให้เป็นผู้ที่มีทัศนะกว้างไกล จิตใจไม่คับแคบ
2. ส่งเสริมให้เกิดกิจกรรมการเรียนรู้ได้กว้างขวาง หลากหลายรูปแบบ
3. ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้องตรงตามความสนใจและความเป็นจริง
4. ส่งเสริมให้เกิดทักษะและความสามารถในการแก้ปัญหาทั้งผู้เรียนและ ผู้สอนรวมทั้งส่งเสริมการค้นคว้าวิจัยด้วย

ส่วนด้อย

1. เป็นวิธีการที่ได้ค่อนข้างยาก เพราะต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้ชำนาญในวิทยาการต่าง ๆ หลายฝ่าย และต้องเป็นความร่วมมืออย่างจริงจังและจริงจังด้วย
2. เป็นการจัดการเรียนการสอนที่ผู้สอนจะต้องทุ่มเททั้งความรู้ ประสบการณ์ และความสามารถอย่างเต็มที่ บางโอกาสต้องร่วมมือกันในการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนด้วย จึงอาจทำให้เกิดความยุ่งยากในการบริหารการเรียนการสอน
3. ความกว้างขวางของการบูรณาการหลักสูตรเข้าด้วยกัน อาจทำให้ ผู้เรียนขาดความลึกซึ้งในการเรียนรู้ได้ครบทั้งสามด้านของการเรียนรู้ (พุทธิพิสัย ทักษะพิสัย และจิตพิสัย)
4. สภาพการจัดการเรียนการสอนในปัจจุบันมักจะกำหนดเวลาที่ตายตัวแน่นอน อาจไม่สอดคล้องกับการจัดการสอนตามวิธีนี้

ปัจจัยที่เอื้อต่อการสอนแบบบูรณาการ

การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ มีปัจจัยที่เอื้อต่อการสอน ดังนี้

1. การจัดบรรยากาศห้องเรียน ประกอบด้วยจัดห้องเรียนให้เหมาะสม มีโต๊ะเรียน อุปกรณ์ที่จำเป็นและเกี่ยวข้องอย่างเพียงพอ มีพื้นที่เพียงพอในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ
2. การจัดบรรยากาศในการเรียน นักเรียนไม่อยู่นิ่ง จะร่วมกิจกรรมด้วยความกระตือรือร้น ครูคอยให้ความช่วยเหลือ ครูจัดกิจกรรมที่หลากหลาย ทั้งครูและนักเรียนต่างพัฒนาบทบาทของ ตนเอง ครูแสวงหาวิธีการส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้จากการเชื่อมโยงและส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกัน (Cooperative Learning) ส่วนนักเรียนแสวงหาการ

เรียนรู้โดยการเชื่อมโยง การปฏิสัมพันธ์ การปฏิบัติจริง การสังเกต ทดลอง การศึกษาค้นคว้า และการเรียนรู้ร่วมกัน

3. การเรียนรู้ร่วมกัน การสอนแบบบูรณาการจะจัดกิจกรรมให้เด็กได้เรียนรู้ร่วมกัน ได้แก่ การทำงานร่วมกัน การอภิปราย การพูดคุย การแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็น ทบทวน ตลอดจนการตรวจสอบความรู้ความเข้าใจและการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างวันอื่น ๆ

4. การปรับเปลี่ยนรูปแบบของการมีปฏิสัมพันธ์ เดิมครูเป็นผู้ดูแลทุกสิ่งทุกอย่างให้เป็นไปตามกรอบที่ครูกำหนดเท่านั้น การสอนไม่เปิดกว้างเพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหา ความยืดหยุ่นน้อย นักเรียนเป็นฝ่ายรับและขาดโอกาสที่จะมีส่วนร่วมกระบวนการแสวงหาความรู้ การสอนแบบบูรณาการครูจะต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบของการปฏิสัมพันธ์ โอกาสแสดง ความคิดเห็น การให้ความร่วมมือซึ่งกันและกัน ครูและนักเรียนจะต้องรับฟัง ได้ตอบ และแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็นใหม่ที่ต้อง มีการยืดหยุ่นอย่างเต็มที่

การเรียนรู้จะเกิดการอภิปรายร่วมกัน การโต้แย้ง การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นจะ สร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนด้วยกันได้อย่างกว้างขวาง ซึ่งผู้เรียนได้ทำหน้าที่กระตุ้นให้เกิด การอภิปราย ในกลุ่มผู้เรียนเอง จะช่วยให้เกิดความอยากรู้อยากเรียนร่วมกันมากกว่าครูเป็นผู้ควบคุม

5. การยืดหยุ่นและความสมดุล การสอนแบบบูรณาการเป็นการเปิดโอกาส ให้ผู้เรียนได้แสดงออกอย่างเต็มที่ ต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น จนสามารถร่วมกันสรุปหรือปรับเป็นแนวคิดเดียวกัน ความยืดหยุ่นจะทำให้เกิดความรู้สึกเสรี ที่จะเชื่อมโยงความคิดเข้ากับวิชาอื่น ๆ โดยไม่ต้องกังวลในเรื่องความสมดุลของสิ่งที่เรียนรู้ เช่น กังวลว่าควรจะอยู่ในประสบการณ์ใด จะใช้เวลาที่เหมาะสมอย่างไร จะใช้กิจกรรมอะไร เป็นต้น

6. ความชัดเจนในเรื่องของความคิดรวบยอดและทักษะต่าง ๆ ครูต้องมีความเข้าใจและมีความชัดเจนเกี่ยวกับความคิดรวบยอดและทักษะต่าง ๆ ที่จะพัฒนาให้เกิดขึ้น ในผู้เรียน เพราะจะเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ของนักเรียนครั้งต่อไป ดังนั้นครูต้อง เป็นผู้รอบรู้สิ่งที่เกี่ยวข้องกับความคิดรวบยอดของเด็ก ได้แก่ สิ่งหลักสูตรคาดหวังให้เกิดแก่ ผู้เรียนแต่ละระดับชั้น มีข้อมูลเด็กเกี่ยวกับการเรียนรู้ ความรู้ความสามารถ ความสนใจ ความถนัด นอกจากนั้นครูยังต้องจัดหาเอกสารประกอบในการศึกษาค้นคว้าที่มีเนื้อหา สอดคล้องเหมาะสมกับผู้เรียนอย่างเพียงพอ

7. ผู้สอนในฐานะนักวิจัย บทบาทที่สำคัญคือ การศึกษาหาวิธีการสอนใหม่ ๆ อยู่เสมอ จะต้องไม่มองตนเองเป็นแหล่งข้อมูลหรือแหล่งความรู้สำหรับนักเรียนอีกต่อไป แต่จะเป็นฝ่ายรับข้อมูลและเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ อยู่เสมอ ครูจะต้องมีความคิดที่ถูกต้องว่า “ไม่มีวิธีการเรียนรู้หรือวิธีการคิดแบบใด ๆ แบบเดียวเท่านั้นที่ถูกต้องเหมาะสมที่สุด” ดังนั้นครูจึงต้องแสวงหาการเรียนรู้อื่น ๆ อยู่ตลอดเวลา

บทบาทของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ แบบบูรณาการ

บุคคลที่เกี่ยวข้องเป็นอย่างมากในการนำนวัตกรรมนี้มาใช้ให้เกิดประสิทธิภาพก็คือ ผู้สอน ผู้เรียน และผู้บริหาร ซึ่งอาจจำแนกบทบาทของบุคคลทั้งสามฝ่ายได้ ดังนี้

บทบาทของผู้สอน

1. ศึกษาหลักสูตรให้เข้าใจและปรับเนื้อหา กระบวนการและทฤษฎีการสอนต่าง ๆ ให้เข้ากับสภาพที่เอื้ออำนวยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้
2. วางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนร่วมกับผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น ครูรายวิชา / กลุ่มวิชาอื่น ๆ ที่สอนในชั้นเดียวกัน ครูวิชาการ ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหาร โรงเรียน เป็นต้น เพื่อให้ข้อเสนอแนะ และเกิดการประสานความร่วมมือทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน
3. กำหนดกิจกรรมและวางแผนการสอนไว้ล่วงหน้า และจัดเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ สื่อต่าง ๆ เช่น เอกสาร หนังสือ วิดีทัศน์ ซีดีรอม เป็นต้น ตลอดจนแหล่งความรู้ ทั้งที่เป็นบุคคลและสถานที่
4. จัดกิจกรรมที่จะให้ผู้เรียนปฏิบัติอย่างหลากหลาย เหมาะสม และสอดคล้องกับสภาพ ท้องถิ่นและปัจจัยพื้นฐานของโรงเรียน เช่น สภาพห้องเรียน บริเวณโรงเรียน สภาพท้องถิ่น สิ่งแวดล้อมในชุมชน เป็นต้น เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ โดยเริ่มจากสิ่งแวดล้อมที่ใกล้ตัว สามารถสัมผัสได้ และผู้เรียนสนใจมากที่สุด
5. ลดบทบาทจากผู้สอนเป็นผู้กำกับหรือผู้จัดการเพื่อสนับสนุนสื่อ วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยความสุข กระตุ้นให้ผู้เรียนคิดและแสวงหาความรู้ โดยการใช้คำถามนำ
6. วัดและประเมินผลผู้เรียนอย่างเป็นระบบตามสภาพจริง โดยใช้วิธีการ เก็บรวบรวมข้อมูลจากหลาย ๆ วิธี เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ การตรวจผลงาน เพิ่มสะสมผลงาน เป็นต้น ซึ่ง ข้อมูลดังกล่าวจะเป็นข้อมูลของผู้เรียนรายบุคคล และเป็นข้อมูลเพื่อการปรับปรุงแก้ไขการวางแผนการสอนในครั้งต่อไป

บทบาทของผู้เรียน

1. ฝึกวางแผนการทำงานต่าง ๆ ร่วมกับผู้อื่น
2. ค้นคว้าหาความรู้ที่ตนและกลุ่มสนใจ เพื่อนำเสนอต่อเพื่อนร่วมชั้น
3. ทำกิจกรรมแลกเปลี่ยนการเรียนรู้จากกลุ่ม โดยกำหนดเป้าหมายการทำงานร่วมกัน กำหนดงานและลำดับขั้นตอนการทำงาน แบ่งงานตามความสามารถของสมาชิกในกลุ่ม ลงมือ ปฏิบัติตามหน้าที่อย่างรับผิดชอบ มีส่วนร่วมในการประเมินผลงานของตนเอง รับฟังการชี้แนะและวิจารณ์จากผู้อื่นเพื่อการปรับปรุงงาน ชื่นชมในผลงานร่วมกัน ปรับปรุงแก้ไขพัฒนาผลงานของตนเองจนเป็นที่พอใจ และสามารถสรุปความรู้ที่ค้นพบได้ด้วยตนเอง

บทบาทของผู้บริหารโรงเรียน

1. ศึกษาและทำความเข้าใจหลักการของการจัดการเรียนการสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยเฉพาะ Storyline Method
2. ให้ความสำคัญต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
3. สร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ภายในโรงเรียนให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ มีการประชุมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการจัดการเรียนการสอน การเชิญวิทยากรที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทางตามที่ครูต้องการ สนใจ และร้องขอมาให้ความรู้ตามควรแก่โอกาส
4. ส่งเสริม สนับสนุน จัดหา วัสดุอุปกรณ์ สื่อการเรียนการสอน ที่เน้น ผู้เรียนเป็นผู้ใช้ ให้มีปริมาณเพียงพอ
5. นิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล ความก้าวหน้าของผู้เรียน และการปฏิบัติงานของผู้สอน ทั้งรูปแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ตลอดจนรายงานผลไปยังผู้ที่เกี่ยวข้อง
6. สร้างความเข้าใจกับผู้ปกครองนักเรียนและชุมชน เกี่ยวกับการจัดกิจกรรม การเรียนการสอนในรูปแบบนี้ ตลอดจนจัดให้มีการประชาสัมพันธ์ผลงานที่เกิดขึ้นอย่าง กว้างขวาง

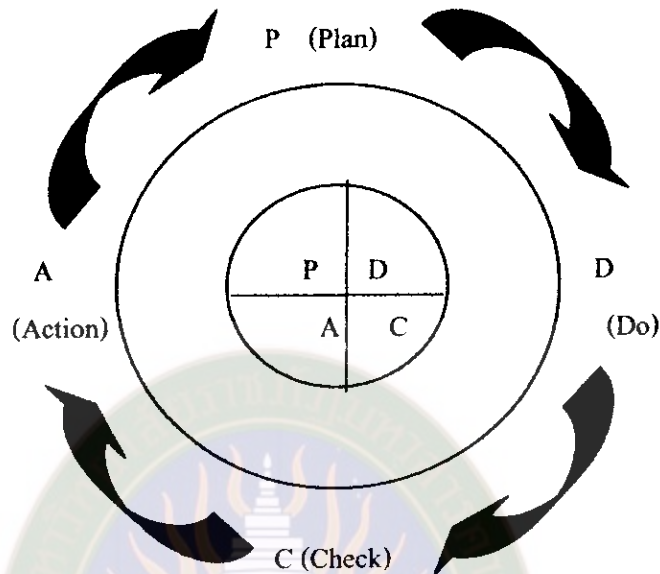
การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการ เป็นสิ่งที่ผู้สอนทุกคนทำอยู่แล้ว โดยเฉพาะการบูรณาการภายในวิชา ซึ่งสามารถจะกระทำได้ทั้งการบูรณาการเนื้อหาสาระและกิจกรรม ซึ่งการจัดกิจกรรมบูรณาการแบบนี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ ได้เต็มที่และสมบูรณ์ตามธรรมชาติ

จากการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ สามารถสรุปได้ว่าเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มุ่งให้สอดคล้องกับรูปแบบการดำเนินชีวิต เหมาะสมกับความสามารถและความสนใจของผู้เรียน โดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและมีโอกาสได้ลงมือปฏิบัติจริงในทุกขั้นตอนของกิจกรรมจนเกิดการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง จึงเริ่มเป็นที่สนใจของนักศึกษามากยิ่งขึ้น เพราะการจัดการเรียนการสอนลักษณะนี้สามารถกระทำได้กับทุกกลุ่มผู้เรียน เพียงแต่ผู้สอนจะต้องเตรียมตัวสำหรับการทำงานในลักษณะนี้ให้มากยิ่งขึ้น เท่านั้น รวมทั้งจะต้องให้ความสำคัญแก่การอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วม (Participation) ในกิจกรรมต่าง ๆ อย่างทั่วถึง ในลักษณะของการบูรณาการ (Integration) ทั้งหลักสูตรองค์ความรู้แขนงต่าง ๆ และกระบวนการเรียนการสอนเข้าด้วยกัน เพื่อส่งผลให้เกิดเป็นพัฒนาการที่ยั่งยืน (Sustainable Development) ในหมู่ผู้เรียนสืบไป

กระบวนการ PDCA กับการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

วงจรคุณภาพของเคมมิ่ง

การพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ เป็นการพัฒนาคุณภาพที่ไม่มีที่สิ้นสุด เป็นการยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้ ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น อย่างต่อเนื่องตลอดไปซึ่งสถานศึกษาสามารถนำแนวคิดของ เคมมิ่ง เกี่ยวกับวงจรคุณภาพ PDCA มาดำเนินการอย่างต่อเนื่อง หมั่นรอบแล้วเริ่มต้นใหม่ไปเรื่อย ๆ ไม่มีที่สิ้นสุด กล่าวคือ P คือ การวางแผน (Plan) D คือ การปฏิบัติ (Do) C คือ การตรวจสอบ / ประเมิน (Check) A คือ การพัฒนา/ปรับปรุงแก้ไข (Action) ครูผู้สอนสามารถดำเนินการได้ทั้งส่วนที่ดีเป็นจุดแข็งให้ดียิ่งขึ้นตลอดไป และส่วนที่ยังต้องปรับปรุงก็ทำให้ดีขึ้นจนได้สามารถจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยกระดับการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการให้มีคุณภาพสูงขึ้นตลอดไป หัวใจสำคัญของวงจร PDCA คือ ต้องทำให้ครบวงจร และทำอย่างจริงจังต่อเนื่องตลอดไปไม่มีที่สิ้นสุด ดังภาพประกอบที่ 4

ภาพประกอบที่ 4 วงจรคุณภาพของเดมมิ่ง

การดำเนินการจัดการเรียนรู้ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2

พันธกิจ (Mission and Activity Analysis)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 มีหน้าที่ในการจัดระบบ เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานและการจัดการเรียนการสอน การพัฒนาผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษา การพัฒนาครูเรื่องหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน การพัฒนาสื่อ และเทคโนโลยีทางการศึกษา รวมทั้งการกำกับ ดูแล ติดตาม ประเมินผลการศึกษา การจัดทำ นโยบายและการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ดำเนินการและประสานส่งเสริมการวิจัย และการระดมทรัพยากรและการลงทุนทางการศึกษา

วิสัยทัศน์ (Vision)

ภายในปี 2549 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 จะเป็นหน่วยงาน ส่งเสริม สนับสนุน กำกับ ให้สถานศึกษา สามารถจัดการศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐาน การศึกษาแห่งชาติ ด้วยการพัฒนาโครงสร้าง ระบบงาน เทคโนโลยี ที่ทันสมัย บุคลากรที่มี

ประสิทธิภาพสูง และมีวัฒนธรรมการทำงานที่เหมาะสม เป็นผลให้นักเรียนเป็นคนที่มีความรู้ มีคุณธรรม มีสุขภาพที่แข็งแรง และดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข

เป้าหมาย (Goals)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ได้กำหนดเป้าหมายในการดำเนินงานไว้คือประชากรในวัยเรียนมีมาตรฐานการศึกษาสูงขึ้นเพื่อเข้าสู่มาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ โรงเรียนมีระบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ครูมีกระบวนการจัดการเรียนการสอนตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษา และโรงเรียนมีและใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัยและเหมาะสม

สภาพปัจจุบัน

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ประกอบด้วย 5 อำเภอ คือ อำเภอขามเฒ่า กิ่งอำเภอน้องชัย อำเภอห้วยเม็ก อำเภอหนองกุงศรี อำเภอนาคู ตั้งอยู่ที่โรงเรียนห้วยเม็กวิทยาลัย อำเภอห้วยเม็ก จังหวัดกาฬสินธุ์ ห่างจากกรุงเทพมหานคร 558 กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ 2,068.83 ตารางกิโลเมตร มีเขตพื้นที่ รับผิดชอบ 4 ตำบล 500 หมู่บ้าน มีประชากรทั้งสิ้น 306,075 คน มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียงดังนี้ คือทิศเหนือติดต่อกับอำเภอศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี ทิศตะวันออกติดต่อกับอำเภอเมือง อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ทิศใต้ติดต่อกับอำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ ทิศตะวันตกติดต่อกับกิ่งอำเภอชื่นชม จังหวัดมหาสารคาม ด้าน การเมืองการปกครอง ประชาชนในพื้นที่บริการ มีความรู้ความเข้าใจ และรับรู้ข่าวสารทางการเมืองการปกครอง อย่างทั่วถึงทางสื่อต่างๆ เช่นวิทยุ โทรทัศน์อินเตอร์เน็ต หนังสือพิมพ์ ฯลฯ ทำให้เกิดความสงบสุข ไม่เกิดความเดือดร้อน ด้านสภาพเศรษฐกิจ ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา ปลูกอ้อย เลี้ยงสัตว์ และประกอบธุรกิจ ขนาดย่อม มีความเป็นอยู่ที่ดี ไม่ประสบปัญหาทางเศรษฐกิจมากนัก ด้านศาสนาประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ด้านสังคมและวัฒนธรรม ประกอบด้วย 4 อำเภอ 1 กิ่งอำเภอ มีลักษณะภูมิประเทศติดกับจังหวัดใกล้เคียงคือ จังหวัดขอนแก่น จังหวัดอุดรธานี จังหวัดมหาสารคาม และจังหวัดร้อยเอ็ด ทำให้ประชากรอพยพมาอยู่ในเขตพื้นที่หลายเชื้อชาติ จึงทำให้สภาพสังคม และวัฒนธรรมแตกต่างกัน ประกอบด้วย ไทยกลาง ไทยเชื้อสายจีน ญ้อ ภูไท เขมรส่วย มีศูนย์วัฒนธรรมอำเภอ 8 แห่ง ห้องสมุดประชาชน 5 แห่ง ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน 500 แห่ง ด้านงบประมาณของเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 งบประมาณที่ได้จัดสรรรวมทั้งสิ้น งบประมาณปกติ 900,000

บาท งบประมาณพัฒนาโครงการ 2,100,000 บาท งบประมาณเพิ่มเติมงบพัฒนาโครงการ 271,000 บาท (แผนกลยุทธ์สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2. 2545-2549) ด้านสถานศึกษาและอัตรากำลัง มีจำนวนสถานศึกษาของภาครัฐ และเอกชนในเขตพื้นที่บริการปีการศึกษา 2547 จำนวน 215 โรงเรียน จำนวนนักเรียน 47,099 คน จำนวนบุคลากร 2,538 คน รายละเอียดข้อมูลจำนวนสถานศึกษา จำนวนบุคลากร ดังแสดงในตารางที่ 1-2 ดังนี้ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2. 2547 : 1-7)

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนสถานศึกษาของภาครัฐและเอกชน รายอำเภอ ปีการศึกษา 2547

อำเภอ	จำนวนสถานศึกษา		รวม
	โรงเรียนในสังกัด		
	สปช. (เดิม)	สศ. (เดิม)	
ขามเฒ่า	64	7	71
ห้วยเม็ก	32	5	37
หนองกุงศรี	43	5	48
ท่าคันโท	20	2	22
กิ่ง อ.เมืองชัย	17	3	20
รวม	176	22	198

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนครูและบุคลากรทางการศึกษา รายอำเภอ ปีการศึกษา 2547

อำเภอ	สังกัด		รวม
	สปช. (เดิม)	สศ. (เดิม)	
1. ขามเฒ่า	824	217	1,041
2. ห้วยเม็ก	324	108	432
3. หนองกุงศรี	458	99	557
4. ท่าคันโท	236	57	293
5. กิ่ง อ.เมืองชัย	207	60	267
รวม	2,049	541	2,590

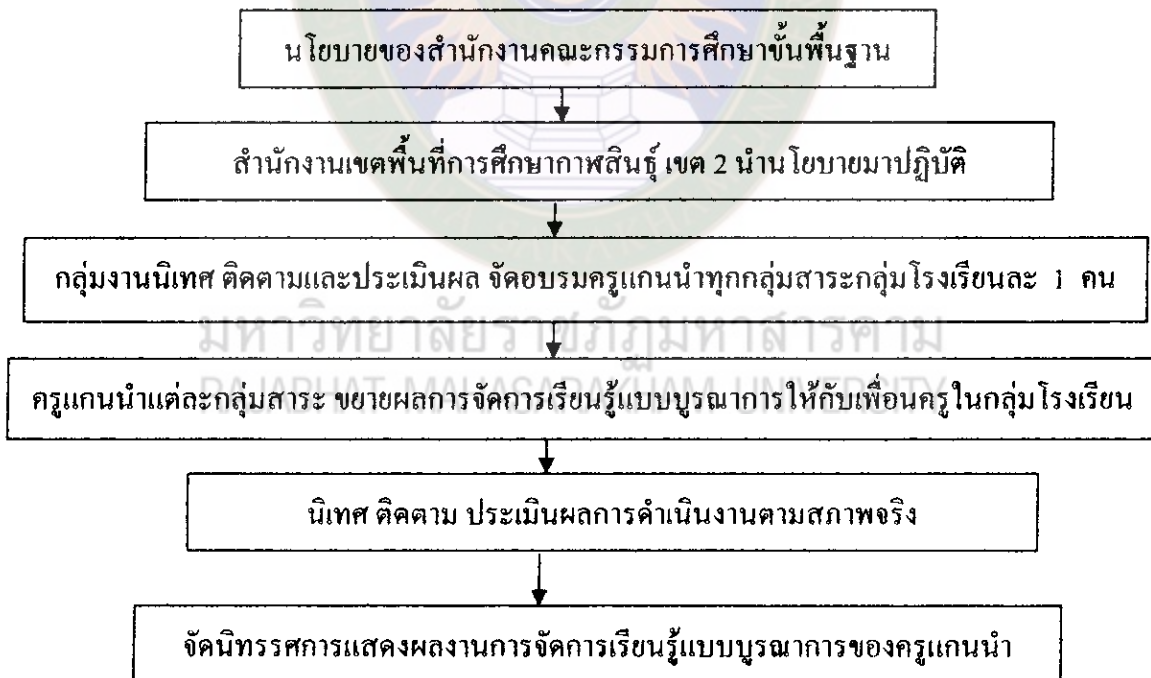
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 มีนโยบายที่ชัดเจนในการพัฒนาครูให้สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ แบบบูรณาการ ซึ่งเป็นการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องตามความมุ่งหมายของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 โดยได้ดำเนินการตามกลยุทธ์ ดังต่อไปนี้ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2. 2547 : 3 - 5)

1. การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการแบบเข้มให้กับครูแกนนำปฏิรูปการเรียนรู้ ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ กลุ่มโรงเรียนละ 1 คน เพื่อนำความรู้ความสามารถไปขยายเครือข่ายในเรื่องการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

2. กลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผล กำหนดปฏิทินออกติดตาม นิเทศ ผลการจัดการเรียนรู้ โดยการสุ่มออกนิเทศ กลุ่มโรงเรียนละ 3 โรงเรียน เพื่อให้คำแนะนำช่วยเหลือ และเป็นการประเมินผลการดำเนินงานตามโครงการ

3. จัดนิทรรศการเพื่อให้ครูแกนนำปฏิรูปการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ นำผลงานมาแสดงให้เพื่อนครูได้ชม ในงานตลาดนัดทักษะทางวิชาการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2

การดำเนินการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญแบบบูรณาการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 แสดงได้ ดังภาพประกอบที่ 5 ต่อไปนี้

ภาพประกอบที่ 5 กระบวนการดำเนินการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการของ สพท.กส. 2

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

บุญเดา บุราณ (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา ปัญหาการปฏิบัติงานวิชาการใน โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ ผลการศึกษา พบว่า

1. ครู-อาจารย์โดยส่วนรวม และจำแนกตามสถานภาพและขนาดโรงเรียน มี ปัญหาการปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา โดยภาพรวมและเป็นรายด้าน 7 ด้าน อยู่ ในระดับปานกลาง ยกเว้นครู-อาจารย์ในโรงเรียนขนาดใหญ่ มีปัญหาโดยรวมและรายด้าน 3 ด้านอยู่ในระดับน้อย คือ ด้านการนิเทศภายใน ด้านการวัดและประเมินผล และด้านการประชุม อบรมทางวิชาการ

2. ผู้บริหารและครูวิชาการ มีความคิดเห็นว่าปัญหาการปฏิบัติงานวิชาการ โดย ภาพรวมและเป็นรายด้าน 3 ด้าน คือ ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ด้านการ เรียนการสอน และด้านการวัดผลและประเมินผล แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้บริหารมี ความคิดเห็นว่ามีปัญหามากกว่าครูวิชาการ

3. ครู-อาจารย์ในโรงเรียนขนาดต่างกัน มีปัญหาโดยรวมและเป็น รายด้าน 7 ด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยครู-อาจารย์ในโรงเรียน ขนาดเล็ก และขนาดกลางมีปัญหามากกว่า ครู-อาจารย์ในโรงเรียนขนาดใหญ่ ยกเว้นด้านการ วัดผลและประเมินผล ครู-อาจารย์ในโรงเรียนขนาดเล็กมีปัญหามากกว่าครู-อาจารย์ในโรงเรียน ขนาดกลางและขนาดใหญ่ และครู-อาจารย์ในโรงเรียนขนาดกลางมีปัญหามากกว่าครู-อาจารย์ ในโรงเรียนขนาดใหญ่

4. ไม่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพกับขนาดโรงเรียน ที่ส่งผลต่อปัญหา การปฏิบัติงานวิชาการ ทั้งโดยรวมและรายด้าน 7 ด้าน

สถิต วงศ์ลา (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ปัญหาการปฏิบัติงานวิชาการ ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเลย ผลการศึกษาพบว่า

1. ปัญหาการปฏิบัติงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัดเลย โดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ งาน ห้องสมุด งานหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ งานวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียน การสอน งานประชุมอบรมทางวิชาการ งานวัดผลประเมินผล งานนิเทศภายในและงานการ เรียนการสอน เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีปัญหามากคือ โรงเรียนมีงบประมาณ

สนับสนุนการส่งครูเข้ารับการอบรมไม่เพียงพอ ไม่มีเจ้าหน้าที่ห้องสมุดที่มีวุฒิด้านบรรณารักษศาสตร์โดยตรง จำนวนหนังสือที่ให้บริการในห้องสมุดไม่เพียงพอกับความต้องการของผู้ใช้ ครู อาจารย์ไม่จัดทำแผนการสอนเพื่อให้ ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าในห้องสมุด

2. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับปัญหาการปฏิบัติงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเลย ที่มีขนาดต่างกันตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูวิชาการ

2.1 ผู้บริหารและครูวิชาการ มีความคิดเห็นต่อปัญหาการปฏิบัติงานวิชาการของโรงเรียนโดยรวมทุกด้าน ไม่แตกต่างกัน

2.2 โรงเรียนประถมศึกษาที่มีขนาดต่างกัน มีปัญหาการปฏิบัติงานวิชาการของโรงเรียนโดยรวมทุกด้านและเป็นรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.3 ไม่พบปฏิสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างสถานภาพตำแหน่งกับขนาดของโรงเรียนเกี่ยวกับปัญหาการปฏิบัติงานวิชาการของโรงเรียนโดยรวมทุกด้านและเป็นรายด้าน

ประกาย นัครศิริมงคล (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาในสหวิทยาเขตพุทธมณฑลสถานศึกษาศรีธรรมสามัญศึกษา จังหวัดมหาสารคาม พบว่า มีปฏิสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ระหว่างขนาดของโรงเรียนและสถานภาพ ต่อการมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาโดยรวมและ 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนการวางแผนการประกันคุณภาพการศึกษา ขั้นตอนการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน ขั้นตอนการพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน และขั้นตอนการเตรียมรับการประเมินจากองค์กรภายนอก

ธนารัฐ ชื่นวัฒนา (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โรงเรียนประถมศึกษาในเขตนิเทศที่ 4 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการวิจัยพบว่า

1. ผู้บริหารสถานศึกษาดำเนินการบริหารการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยรวมอยู่ในระดับมาก รายด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก จำนวน 6 ด้าน คือ คุณลักษณะของผู้บริหาร แผนงานของโรงเรียน การจัดการ การพัฒนาบุคลากรเพื่อ

ปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ การรายงานผล การให้ขวัญกำลังใจ อยู่ในระดับปานกลาง 2 ด้าน คือ การจัดสภาพแวดล้อมภายใน โรงเรียนและการมีส่วนร่วมของชุมชน

2. ปัญหาการบริหารจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยรวมมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย แต่ค่อนข้างใกล้เคียงระดับปานกลาง โดยมีระดับด้านที่มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง 4 ด้าน คือ การมีส่วนร่วมของชุมชน การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน การพัฒนา บุคลากรเพื่อปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้และการจัดการ ส่วนที่มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย 4 ด้าน คือ การรายงานผลแผนงานของโรงเรียน การให้ขวัญกำลังใจและคุณลักษณะของผู้บริหาร

3. ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนมีความคิดเห็นในการบริหารจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

สุเมธ พลธรรม (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง สภาพและปัญหาการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ของครูสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ โโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญของครูสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ โโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่ามีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด 8 ด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการจัดสภาพแวดล้อมที่ดีเกิดบรรยากาศแห่งการเรียนรู้รวมทั้งจัดให้มีแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายด้านการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ดีงาม ด้านการใช้ทรัพยากรในชุมชน ส่งเสริมการเรียนรู้ตามแหล่งเรียนรู้ ด้านการศึกษานักเรียนเป็นรายบุคคล ด้านการประเมินการเรียนรู้ตามสภาพจริง ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติ หาประสบการณ์จริง ด้านบูรณาการการเรียนการสอน ด้านการจัดกิจกรรมกระบวนการคิดการแก้ปัญหาการเผชิญสถานการณ์

2. ปัญหาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญของครูสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ โโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม โดยรวมมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย 6 ด้านเรียงตามลำดับจากน้อยไปมาก ได้แก่ ด้านการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ดีงาม ด้านการใช้ทรัพยากรในชุมชน ส่งเสริมการเรียนรู้ตามแหล่งเรียนรู้ ด้านการจัดสภาพแวดล้อมที่ดีเกิดบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ รวมทั้งจัดให้มีแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ด้านการจัดกิจกรรมกระบวนการคิดการแก้ปัญหาการเผชิญสถานการณ์ ด้านการประเมินการเรียนรู้ตามสภาพจริง

ด้านบูรณาการเรียนการสอน และมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการศึกษา นักเรียนเป็นรายบุคคล และด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติหาประสบการณ์จริง

3. ผู้บริหาร โรงเรียนและครูผู้สอนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพและปัญหา การจัดกิจกรรม การเรียนการสอนตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ที่ชี้ชัดผู้เรียนเป็นสำคัญ ของครูสังกัด สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม โดยรวมไม่แตกต่างกันทั้ง 8 ด้าน

ชาญบุทท บุศเนตร (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การดำเนินงานการปฏิรูป กระบวนการเรียน การสอนในโรงเรียน แบบที่ 3 (ขนาดกลาง) สังกัดสำนักงานการ ประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด ผลการวิจัยพบว่า

1. โรงเรียนแบบที่ 3 (ขนาดกลาง) สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดร้อยเอ็ด มีระดับการดำเนินงานการปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอนโดยรวมอยู่ในระดับ มาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้านปรากฏว่า มีการดำเนินงานในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ด้านการ วางแผน ด้านการปฏิบัติตามแผน ด้านการตรวจสอบ ด้านการปรับปรุงแก้ไข

จำแนกตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ปรากฏว่า โรงเรียนแบบ ที่ 3 (ขนาดกลาง) สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด มีระดับการดำเนินงานการ ปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอนโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้านปรากฏว่า มีการดำเนินงานในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ด้านการวางแผน ด้านการปฏิบัติตามแผน ด้านการตรวจสอบ ด้านการปรับปรุงแก้ไข

จำแนกตามความคิดเห็นของผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียน ปรากฏว่า โรงเรียนแบบที่ 3 (ขนาดกลาง) สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด มีระดับ การดำเนินงานการปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอนโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนก เป็นรายด้านปรากฏว่ามีการดำเนินงานในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ด้านการวางแผน ด้าน การปฏิบัติตามแผน ด้านการตรวจสอบ ด้านการปรับปรุงแก้ไข

จำแนกตามความคิดเห็นของหัวหน้างานวิชาการโรงเรียน ปรากฏว่า โรงเรียนแบบที่ 3 (ขนาดกลาง) สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด มีระดับ การดำเนินงานการปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอนโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนก เป็นรายด้านปรากฏว่ามีการดำเนินงานในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ด้านการวางแผน ด้านการปฏิบัติตามแผน ด้านการตรวจสอบ ด้านการปรับปรุงแก้ไข

2. เมื่อเปรียบเทียบระดับการดำเนินงานการปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอนในโรงเรียนแบบที่ 3 (ขนาดกลาง) สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ผู้ช่วยผู้บริหาร และหัวหน้างานวิชาการในสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านพบว่า ผู้บริหาร ผู้ช่วยผู้บริหาร และหัวหน้างานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด มีความคิดเห็นต่อระดับการดำเนินงานการปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอนในโรงเรียนแบบที่ 3 (ขนาดกลาง) ทั้งโดยรวมและรายด้านทุกด้านไม่แตกต่างกัน

ประกาศิต พริงศิรินันท์กุล (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาบุคลากรด้านการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ โรงเรียนบ้านจอมพระ อำเภอจอมพระ จังหวัดสุรินทร์ ผลการวิจัยพบว่า

1. กระบวนการพัฒนาการเรียนการสอนแบบบูรณาการ โรงเรียนบ้านจอมพระ อำเภอจอมพระ จังหวัดสุรินทร์ ได้ดำเนินการจัดอบรมความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ ทำให้ครูผู้สอนได้รับความรู้และมีความสามารถในการเขียนแผนการสอนแบบบูรณาการมากขึ้น สามารถเขียนแผนการสอนและนำแผนการสอนไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างมีคุณภาพ การจัดให้มีการศึกษาคูงานทำให้ได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์และเทคนิควิธีการสอนที่หลากหลายมากขึ้นและเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาบุคลากรให้มีความกระตือรือร้นในการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ พร้อมทั้งได้เทคนิควิธีการสอนใหม่ๆ ด้านการสอนแบบบูรณาการ เมื่อจัดให้มีการประเมินผลโดยการตรวจแผนการสนอนนั้น ทำให้ครูผู้สอนมีความมั่นใจในแผนการสอนมากขึ้น โดยผ่านกระบวนการตรวจจากเพื่อนร่วมงานและได้รับข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน รวมทั้งได้รับแนวคิดในการจัดทำแผนการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตร นอกจากนั้นการตรวจการใช้สื่อการสอนทำให้ผู้สอนได้ สามารถใช้การเรียนการสอนให้สอดคล้องกับเนื้อหาวิชาที่สอน เน้นให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการจัดทำสื่อการสอนและเน้นการใช้สื่อการสอนจากทรัพยากรในท้องถิ่น ซึ่งถือได้ว่าเป็นกระบวนการใช้สื่อที่มีประสิทธิภาพ นอกจากนั้นยังมีการรวมกลุ่มผู้สอนที่สอนในวิชาเดียวกันและมีผู้ให้ความรู้ประจำภายในกลุ่ม ซึ่งมีการแบ่งงานกันรับผิดชอบเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันสำหรับการเตรียมการสอนและสลับเปลี่ยนบทบาทการเป็นผู้ให้ความรู้ของแต่ละกลุ่ม ทำให้กิจกรรมการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ เนื่องจากได้ร่วมกันคิดหลายคน และช่วยประหยัดทรัพยากรและเวลาในการเตรียมสื่อและแผนการสอนด้วย

2. ผลการพัฒนาบุคลากรด้านการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการของโรงเรียนบ้านจอมพระ จังหวัดสุรินทร์ ปรากฏว่า ครูผู้สอนมีการวางแผนการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับหลักสูตร ความต้องการของนักเรียนและท้องถิ่นมากขึ้น มีรูปแบบการสอนที่บูรณาการเนื้อหาวิชาต่าง ๆ ซึ่งเน้นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้นักเรียนได้ฝึกคิด ปฏิบัติจริง ประเมินและปรับปรุงตนเองมากขึ้น มีการจัดการเรียนการสอนให้นักเรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเองมากขึ้น มีการจัดการเรียนการสอนให้นักเรียนเรียนรู้และทำงานร่วมกันโดยเน้นกระบวนการกลุ่มมากขึ้น โดยบูรณาการเนื้อหาวิชาต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน มีการจัดการเรียนการสอนเชื่อมโยงทรัพยากรต่าง ๆ ของชุมชน และธรรมชาติ

สุนทร ไชยพันธ์ (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาบุคลากรเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอาฮวน อำเภอเมืองมุกดาหาร จังหวัดมุกดาหาร ผลการวิจัยพบว่า ก่อนดำเนินการพัฒนาบุคลากรเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ บุคลากรของโรงเรียนบ้านคำอาฮวน ส่วนใหญ่ยังยึดการสอนแบบเดิมคือ เน้นการสอนแบบบรรยายเพื่อบอกความรู้แก่ผู้เรียนเป็นหลัก ไม่ให้โอกาสผู้เรียนได้แสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย แล้วนำมาสรุปเป็นองค์ความรู้ด้วยตนเอง จัดการเรียนการสอนไม่สอดคล้องกับความสนใจ ความต้องการ ความถนัด และความแตกต่างระหว่างบุคคลจัดเนื้อหาการเรียนไม่เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นและผู้เรียน ไม่มีความรู้เกี่ยวกับการเขียนแผนการสอนแบบบูรณาการ และไม่มีความรู้ความเข้าใจตลอดจนไม่มีความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการ ทั้ง 6 ชั้นตอน คือ การกำหนด เนื้อหา ข้อยกเว้นวางแผนการสอน การปฏิบัติการสอน และการประเมินปรับพัฒนาการสอน หลังจากดำเนินการพัฒนาบุคลากรเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ โดยใช้กลยุทธ์ในการพัฒนาด้วยกิจกรรม 2 กิจกรรม คือ การฝึกอบรม และการนิเทศภายใน ปรากฏว่า บุคลากรมีความรู้เกี่ยวกับการเขียนแผนการสอนเป็นอย่างดี และมีความรู้ความเข้าใจและมีความสามารถในการจัดกิจกรรม การเรียนการสอนแบบบูรณาการทั้ง 6 ชั้นตอนเป็นอย่างดี

ข้อเสนอแนะในการพัฒนาบุคลากรเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ สำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องและผู้สนใจในการจัดการศึกษา ควรใช้กลยุทธ์ในการพัฒนาที่หลากหลาย ให้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการของบุคลากร ในการฝึกอบรมควรเน้นให้ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าได้ทำกิจกรรมที่หลากหลาย ทั้งการศึกษาดูงาน

การฝึกปฏิบัติ การนำเสนอผลงาน และการสนทนาซักถาม ส่วนการนิเทศภายในควรให้ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าได้มีส่วนร่วมในการนิเทศทุกขั้นตอน ยอมรับความคิดเห็นซึ่งกันและกัน และเปิดโอกาสให้สนทนาซักถามข้อสงสัยจนเข้าใจ และร่วมกันสะท้อนผลจากการนิเทศภายใน เพื่อพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการให้ดียิ่งขึ้น

สุเทพ จิตเจริญ (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนานุเคราะห์ด้าน การเรียนรู้แบบบูรณาการ โรงเรียนสุวรรณคูหาวิทยาการ อำเภอสุวรรณคูหา จังหวัดหนองบัวลำภู : วิจัยเชิงปฏิบัติการ ผลการวิจัยพบว่า หลังจาการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา ได้ดำเนินการเชิญวิทยากรมาฝึกอบรมให้ความรู้เพื่อปูพื้นฐานให้เข้าใจตรงกัน การประชุม ปฏิบัติการเขียนแผนการเรียนรู้แบบบูรณาการ และนำเสนอไป จัดกิจกรรมการเรียนรู้ อภิปราย และสรุปรายงานผลการปฏิบัติในที่ประชุม รวบรวมจัดพิมพ์เอกสารเพื่อนำไปใช้ในหน่วยงาน หรือเผยแพร่ให้กับหน่วยงานอื่น ผลที่เกิดขึ้นพบว่า ผลการศึกษาเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน การจัดการเรียนรู้ที่มีสาระสำคัญซ้ำซ้อนกัน ไม่มีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน ผลการศึกษา เกี่ยวกับสภาพปัญหา ครูไม่มีความรู้ ความเข้าใจและไม่สามารถจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการได้ วิธีการพัฒนานุเคราะห์ด้านการเรียนรู้แบบบูรณาการ ใช้วิธีการฝึก อบรม การประชุม เชิงปฏิบัติการเป็นกลยุทธ์ ตามขั้นตอนของ PAOR จำนวน 2 วงรอบ ประกอบด้วย ขั้นวางแผน ขั้นปฏิบัติ ขั้นการสังเกต และขั้นสะท้อนผลดำเนินการ ทำให้ครูมีความรู้ ความเข้าใจสามารถจัดกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ และนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ได้ ผลการพัฒนาการเขียนแผนการเรียนรู้บูรณาการแบบสหวิทยาการ ตามหลักการและขั้นตอน (PAOR) ในรูปแบบวงจรการปฏิบัติการ (The Action Research Spiral) ได้ดำเนินการ 2 วงรอบ พบว่า วงจรที่ 1 ครูมีความรู้ความเข้าใจในหลักการ สามารถเขียนแผนการเรียนรู้ บูรณาการแบบสหวิทยาการได้ยังไม่ถูกต้อง การนำเสนอไปจัดกิจกรรมการเรียนรู้ไม่ต่อเนื่อง ชัดเจน วงจรที่ 2 ครูมีความรู้ความ เข้าใจเพิ่มขึ้น สามารถเขียนแผนการเรียนรู้บูรณาการ แบบสหวิทยาการ และนำไปจัดการเรียนรู้ได้ตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ.2542 และหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

ศิริพร อุทโท (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ความเข้าใจการสอนแบบ สืบเสาะของครูวิทยาศาสตร์ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 10 ที่มีประสบการณ์ในการสอน และสอนในโรงเรียนขนาดต่างกัน ผลการศึกษา พบว่า มี ปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรประสบการณ์ในการสอน และสอนในโรงเรียนขนาดต่างกัน ต่อ ความเข้าใจการสอนแบบสืบเสาะเป็นรายด้านทั้ง 7 ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สำเนียง มาพร (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ความเข้าใจการสอน วิทยาศาสตร์ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูวิทยาศาสตร์ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 10 ผลการศึกษา พบว่า ครูวิทยาศาสตร์ที่มีประสบการณ์ในการสอนต่างกัน มีความเข้าใจการสอนวิทยาศาสตร์ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ รายด้าน 3 ด้าน ด้านความหมาย ด้านการสอน และด้านบทบาทหน้าที่ครู แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพศและประสบการณ์ในการสอนต่อความเข้าใจ การสอนวิทยาศาสตร์ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยรวมและรายด้านทั้ง 4 ด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ชัยวัฒน์ นามวรรณ (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาบุคลากรเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญแบบบูรณาการ โรงเรียนวัดบ้านทุ่งรี อำเภอโนนแดง จังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันการดำเนินงานและ ปัญหาที่พบในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครู โรงเรียนวัดบ้านทุ่งรี คือ ครูยังจัดกิจกรรม การเรียนรู้แบบเดิม ไม่ปรับเปลี่ยนวิธีการไปตามหลักการจัดกิจกรรม การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียน เป็นสำคัญแบบบูรณาการ นอกจากนี้ยังพบว่า ครูส่วนใหญ่ยังจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญแบบบูรณาการ ไม่ถูกต้อง หลังจากที่ได้ดำเนินการพัฒนาบุคลากรเกี่ยวกับการ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญแบบบูรณาการ โดยใช้การประชุมเชิง ปฏิบัติการ การศึกษาคูงาน และการนิเทศตามขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ พบว่า ผู้ร่วม ศึกษาสามารถนำความรู้ที่ได้รับจากการประชุมเชิงปฏิบัติการและการศึกษาคูงานมาใช้พัฒนา ใน การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ได้อย่างถูกต้องและสามารถนำแผนการจัดการเรียนรู้ไปสู่ การปฏิบัติการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญแบบบูรณาการได้อย่างมี ประสิทธิภาพ ครูจัดสถานการณ์ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ จัดกิจกรรมกระตุ้น ความคิดของผู้เรียน ทำให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้ในสิ่งที่ครูได้ออกแบบ กิจกรรมการเรียนรู้ไว้ให้ บรรยากาศในการเรียนรู้สนุกสนาน นักเรียนกล้าคิด กล้าทำ และกล้า แสดงออกในสิ่งที่ถูกต้อง เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติ ถือได้ว่าการพัฒนา บุคลากร โรงเรียนวัดบ้านทุ่งรี เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญแบบ บูรณาการในครั้งนี้ประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

อภิรักษ์ ประพานศรี (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาบุคลากร เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ โรงเรียนกานเชิงมิตรภาพที่ 190 อำเภอ กาบเชิง จังหวัดสุรินทร์ ผลการวิจัยพบว่า ก่อนการพัฒนาพบว่าครูยังไม่มีความรู้

ความเข้าใจในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ ยังใช้แบบบอกความรู้แล้วให้นักเรียนจดจำไปตอบ กระบวนการเรียนรู้ที่เกิดจากการสร้างองค์ความรู้ของนักเรียนเองมีน้อยไม่สามารถจัดให้ครบตามกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญได้ โดยเฉพาะการนำเอาสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ มาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ ภายหลังการดำเนินการพัฒนา โดยการใช้วิธีการพัฒนาบุคลากรทั้ง 4 กลุ่มย่อย ในวงรอบที่ 1 ครูกลุ่มเป้าหมายมีความรู้ความเข้าใจในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ แต่ยังมีปัญหาในเรื่องของการวัดผลประเมินผลการเรียนรู้ กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าจึงได้นำประเด็นปัญหาดังกล่าวไปดำเนินการพัฒนาในวงรอบที่ 2 โดยใช้วิธีการอบรมเชิงปฏิบัติการ และการนิเทศ ติดตาม กำกับ พบว่าครูกลุ่มเป้าหมายมีความรู้ความเข้าใจ สามารถดำเนินการวัดผลประเมินผลใน กิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ ได้ โดยสรุปบุคลากรครูมีความรู้ความเข้าใจในการจัด กิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ ร้อยละ 100 ของบุคลากรที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย มีความรู้ความเข้าใจในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด และด้านความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการผลจากการสังเกตและการสัมภาษณ์บุคลากรครูที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย พบว่าครูมีความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะ และมีศักยภาพที่จะนำความรู้ความสามารถ ไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

งานวิจัยต่างประเทศ

ซิลเวอร์ (Silvers. 1998 : 1952-A) ได้ศึกษาเรื่อง การสะท้อนผลการเรียนการประเมินตนเอง การอภิปรายเชิงสังคมของนักเรียนเกรดที่ 4 ที่สัมพันธ์กับการเรียนวรรณคดี วัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อศึกษากระบวนการของการสะท้อนผลการเรียนรู้แบบบูรณาการในกระบวนการเรียนรู้ตนเอง และประเมินตนเองในการอภิปรายการเรียนวรรณคดีเชิงสังคมของนักเรียนเกรดที่ 4 การศึกษาโดยใช้กระบวนการวิจัยในชั้นเรียน โดยใช้สื่อวีดีโอเทป และการอภิปรายในชั้นเรียน การเขียนสะท้อนผลการเรียน และการสัมภาษณ์โดยเน้นถึงการตระหนักในตนเองต่อการสะท้อนความคิด พบว่า นักเรียนกลุ่มตัวอย่างสามารถสะท้อนผลการอภิปรายและการประเมินตนเองในประสบการณ์ส่วนตัวและความเชื่อต่อการเรียนในชั้นเรียน นักเรียนเข้าใจกระบวนการคิดซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการสอนวรรณคดีในโรงเรียนโดยผู้บริหารจัดการ ควรส่งเสริมสนับสนุนให้กลุ่มผู้สอนในฐานะนักวิจัยในชั้นเรียนได้ตระหนักถึงความสัมพันธ์บริบทเชิงสังคม

มุลิน (Mulin. 2002 : 2731-A) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ การศึกษารายกรณีของครู

เกี่ยวกับปีแรกของการบูรณาการเทคโนโลยีในหลักสูตรการสอนและการประเมินผล พบว่าเป็นการศึกษาการใช้ IT ของครูใหม่โดยเน้นในเรื่องของธรรมชาติและขอบเขตของการใช้ IT ของครูใหม่ว่ามีความสัมพันธ์กับโครงการสอนแบบบูรณาการอย่างไร โดยใช้เวลาในการเก็บข้อมูลเป็นเวลา 3 เดือน จากแบบสอบถาม สังเกต จากการวิจัยภาคสนาม เช่น การสังเกตในห้องเรียน การสัมภาษณ์ ตัวอย่างชิ้นงานของเด็ก ซึ่งศึกษาครูที่ชำนาญด้าน IT 2 คน และไม่ชำนาญด้าน IT 2 คน ปรากฏว่า ผลก็คือ ครูที่ชำนาญเรื่อง IT สามารถสาธิตถ่ายทอดความรู้เรื่อง IT มากกว่าครูที่ไม่มีความชำนาญ จากข้อมูลที่ได้รับแสดงให้เห็นว่ามีการใช้ IT จริง ๆ เพียงคนเดียวเท่านั้น ซึ่งจากการศึกษาที่สอดคล้องกับสมมติฐานของการวิจัยว่า การบูรณาการการใช้ IT ของครูใหม่นั้นไม่ค่อยได้ใช้ ในเบื้องต้นนั้นมักจะใช้ IT ในการเตรียมบทเรียน การนำเสนอบทเรียนและการประเมินผล ซึ่งการวิจัยนี้ ทำให้เราทราบว่ามีการใช้ IT และ INTERNET น้อย โดยเฉพาะในโปรแกรมการเรียนและอินเทอร์เน็ตเป็นการเสนอแนวคิดให้ผู้พัฒนาหลักสูตร และการพัฒนาอาชีพของครูอีกทั้งการเสนอแนวทางในการวิจัยในอนาคตต่อไป

ดู (Wu. 2002 ; 2395-A) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ การบูรณาการการเรียนรู้ คณิต-วิทย์ และเทคโนโลยีด้วย LEGO/LOGO PROJECT พบว่า เป็นวิทยานิพนธ์ที่ทดลองการบูรณาการการเรียนวิชาคณิต วิทย์ , และเทคโนโลยีบนพื้นฐานทฤษฎีการเรียนรู้ของเพียเจต์ พองเปเปอร์เร็ด และวิชาการเรียนแบบ โครงงาน LOGO ในคอมพิวเตอร์ของเขาโดยโลโก้นั้น กำหนดให้ใช้ความคิดรวบยอดเกี่ยวกับเฟือง อัตราส่วนและการเคลื่อนไหว ซึ่งเป็นแบบที่เน้นการบูรณาการแนวคิดอยู่ 3 ประการ คือ บูรณาการในเรื่องประโยชน์ของอุปกรณ์การศึกษา ผลที่ได้พบว่าแนวคิดที่ 1 ชี้ให้เห็นว่าส่งผลให้เกิดความคิดรวบยอดในรายวิชาคณิต , วิทย์ และเทคโนโลยี แนวคิดที่ 2 นักเรียน ทั้งหมดมีความพึงพอใจในโครงงานของตน และสามารถประกอบเฟืองมอเตอร์และบล็อกให้เคลื่อนไหว และตั้งควบคุมการเคลื่อนไหวได้ แต่ไม่สามารถกำหนดอัตราส่วน แต่สามารถบอกได้ว่า เฟืองใหญ่จะหมุนได้เร็วขึ้นถ้าเพิ่มความเร็วให้กับเฟืองเล็ก และแนวคิดที่ 3 เกิดกระบวนการเชื่อมโยง ความคิดรวบยอดทั้ง 3 วิชา และทำให้เกิดแนวคิดใหม่ ซึ่งมีเพียงแต่จะเชื่อมโยงความคิดกับประสบการณ์แต่สามารถจะจำสิ่งต่าง ๆ ได้แม่นยำและรู้จักความสัมพันธ์กันในโครงงานของพวกเขา สรุปได้ว่าแนวคิดทั้ง 3 ประการดังกล่าว ทำให้เข้าใจว่านักเรียนได้เรียนรู้อะไรจากโครงงาน ถ้าพิจารณาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของแนวคิดทั้ง 3 ประการนี้ จะทำให้เราเข้าใจการเรียนแบบบูรณาการ

ฮิลล์ (Hill. 2002 : 2168-A) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลการสอนหลักสูตรวิชาวิทยาศาสตร์และวิชาคณิตศาสตร์ที่จัดการสอนแบบบูรณาการกับการสอนแยกหลักสูตร วิชาวิทยาศาสตร์และวิชาคณิตศาสตร์ที่จะเกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์และเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนเกรด 6 ในโรงเรียนเขตเมืองมลรัฐเท็กซัส ผลการศึกษาพบว่า (1) นักเรียนที่เรียนหลักสูตรวิชาวิทยาศาสตร์และวิชาคณิตศาสตร์แบบบูรณาการ มีความงอกงามและคล่องแคล่วในทักษะวิชาคณิตศาสตร์ เพิ่มมากขึ้น (2) นักเรียนที่เรียนทางสถิติที่ระดับ .05 (3) นักเรียนทั้งสองกลุ่มมีความวิตกกังวลใจเกี่ยวกับวิชาคณิตศาสตร์ไม่แตกต่างกัน (4) นักเรียนที่เรียนหลักสูตรวิชาวิทยาศาสตร์และวิชาคณิตศาสตร์แบบบูรณาการ มีเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ และเห็นคุณค่าของวิชาคณิตศาสตร์ต่อการดำรงชีวิตในสังคมมากกว่านักเรียนที่เรียนหลักสูตรปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (5) มีความสัมพันธ์ทางสถิติระหว่างความคล่องแคล่วทางวิชาคณิตศาสตร์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์

เอชมาด (Ahmad. 2003 : 2453-A) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการสร้างความสมบูรณ์ให้ทฤษฎีการเรียนรู้ทางออนไลน์ โดยการบูรณาการ พบว่า จากจุดประสงค์ที่มุ่งเน้นการนำเสนอผลการใช้แบบทดลองที่จะเพิ่มความสมบูรณ์ของการเรียนรู้แบบบูรณาการและเป็นการค้นหาเครื่องมือการเรียนรู้ต่าง ๆ จาก Web ที่จะส่งผลต่อการเรียนรู้ โดยวิธีการดำเนินการที่หลากหลาย ผสมผสานด้านความรู้ พุทธพิสัย และทัศนคติต่อการเรียนรู้แบบเปิดและกำหนดหัวข้อหลักที่มีผลต่อการเรียนรู้ 3 ประการ วิธีการหาความรู้ เครื่องมือที่สนับสนุนในการเรียนรู้ และเครื่องมือวัดสิ่งที่เราได้รู้นั้นนอกจากนี้ยังใช้ความชำนาญการในด้านต่าง ๆ ทั้งวิธีการสอนที่มีเน้นเนื้อหาเป็นหลักและการเรียนรู้ด้วยตนเองมาบูรณาการเข้าด้วยกัน โดยเก็บข้อมูลจากนักเรียน 338 คน ที่ใช้เครื่องมือออนไลน์ ข้อมูลและจากการสำรวจข้อมูล 4 ชุดตลอดทอมปรากฏว่า นักเรียนส่วนใหญ่ชอบ การค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลายและแผนการเรียนรู้ที่มีการนำเสนอเข้าสู่บทเรียนและได้รับแนวคิดใหม่ในการพัฒนา Web ให้เหมาะสมต่อการเรียนรู้และการสร้างความรู้ใหม่ด้วยตนเอง

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า ครูผู้สอนมีการดำเนินการดำเนินการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ดังเช่น ธนารัฐ ชื่นวัฒนา (2545 : บทคัดย่อ) ที่ทำการวิจัย พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีการดำเนินการบริหารจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยรวมอยู่ในระดับมาก และ สุเมธ พลธรรม (2545 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัย พบว่า สภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญโดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกับ

ชาญยุทธ บุศเนตร (2545 : บทคัดย่อ) ที่ทำการวิจัย พบว่า โรงเรียนแบบที่ 3 (ขนาดกลาง) มีระดับการดำเนินงานการปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอนโดยรวมอยู่ในระดับมาก ดังนั้น ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1 ว่า ครูผู้สอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ดำเนินการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการอยู่ในระดับมาก

ประกาย บัตรศิริมงคล (2544 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยพบว่า มีปฏิสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 ระหว่างขนาดของโรงเรียนและสถานภาพ ต่อการมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาโดยรวมและ 4 ขั้นตอน ดังนั้นผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 2 ว่า มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพกับขนาดโรงเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ของครูผู้สอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY